

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Kristina Zajc

**JAVNI INTERES IN ETIKA ZASEBNOSTI: POROČANJE O
DRUŽINSKIH TRAGEDIJAH**

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Kristina Zajc

Mentorica: Izr. prof. dr. Melita Poler Kovačič

**JAVNI INTERES IN ETIKA ZASEBNOSTI: POROČANJE O
DRUŽINSKIH TRAGEDIJAH**

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

Zahvala:

Ob dokončanju diplomskega dela se najlepše zahvaljujem mentorici Izr. prof. dr. Meliti Poler Kovačič za njene nasvete in pomoč. Obenem pa tudi vsem, ki ste verjeli, da mi bo uspelo. Še posebej Klemnu in mami.

Javni interes in etika zasebnosti: poročanje o družinskih tragedijah

Vprašanje o meji med javnim interesom in pravico do zasebnosti v primerih poročanja različnih medijev se vedno znova pojavlja. V primeru poročanja o družinskih tragedijah je ta meja še toliko bolj občutljiva, saj ne gre le za vprašanje storilcev, pač pa tudi žrtev in preostalih družinskih članov ter sorodnikov. V zadnjem času je moč opaziti veliko število t. i. rumenih medijev, medtem ko je resnih in kvalitetnih časopisov vse manj. Je v primeru poročanja o zadevah, ki spadajo v področje črne kronike, opaziti morebitne vzporednice med kvalitetnimi in rumenimi mediji? Novinarska etika je tisto področje, ki nam pomaga reševati morebitne dileme na tem področju. Se novinarji zavedajo svojega poslanstva in spoštujejo načela kodeksa, ki je napisan zanje? Dejstvo, da je neka stvar v interesu javnosti, velikokrat ne opravičuje poseganja v zasebnost vpletenih v neko tragedijo. Javnost ima pravico biti obveščena, a v luči etike je jasno, da ne na račun kršenja duševne integritete posameznika.

Ključne besede: novinarska etika, zasebnost, javni interes, poročanje o družinskih tragedijah

Public interest and ethics of privacy: reporting about family tragedies

The question of a border between public interest and the right for privacy in cases of reporting in all media has been raised again and again. In case of a family tragedy the issue is even more delicate since there is no longer just the question of the person who has committed crime but also or mostly of victims and their relatives involved. There has been an increasing number of the so-called yellow media lately, while on the other hand some serious and quality newspapers lose their importance. Are there any possible parallels between yellow and quality newspapers when reporting about black chronicle events? Journalistic ethics helps us solve possible dilemmas. But are journalists aware of their mission and do they pay enough respect to the code of principles written for them? The fact that a certain affair concerns public interest does not justify an illegitimate interference into privacy of people involved in a tragedy. Public does have the right to be informed, yet not on behalf of violating intellectual integrity of an individual.

Keywords: journalism ethics, privacy, public interest, reporting about family tragedies

KAZALO:

1. UVOD	6
2. ETIČNE TEORIJE IN MORALNO PRESOJANJE	9
2.1 Teleološka etika	9
2.2 Deontološka etika	9
2.3 Druga etična načela	11
2.4 Potterjev model moralnega presojanja	12
3. JAVNI INTERES	14
3.1 PRAVICA JAVNOSTI DO OBVEŠČENOSTI (PRAVICA VEDETI) VS. HOTETI VEDETI.....	16
4. PRAVICA DO ZASEBNOSTI	19
4.1 PRAVICA DO ZASEBNOSTI V DOKUMENTIH.....	21
4.2 VDOR V ZASEBNOST	22
4.3 POROČANJE O DRUŽINSKIH TRAGEDIJAH	24
4.3.1 Razkrivanje identitete vpletenih	26
4.3.2 Mladoletniki	27
4.3.3 Pridobivanje informacij od virov	28
4.3.4 Spoštovanje domneve nedolžnosti	30
4.3.5 Objavljanje fotografij vpletenih	31
5. KJE JE MEJA MED JAVNIM INTERESOM IN PRAVICO DO ZASEBNOSTI?	33
6. NOVINARSKOETIČNA ANALIZA	35
6.1 RAZISKOVALNI NAČRT.....	35
6.2 ANALIZA PRIMEROV	36
6.3 PRIMERJAVA POROČANJA OBEH MEDIJEV	62
7. ZAKLJUČEK	66
8. LITERATURA	68

1. UVOD

»Etika je, pravijo, nekaj, kar imaš, ne nekaj, kar počneš«(Patterson in Wilkins 1994: 1).

Zakaj preučevati etiko v novinarstvu? Vprašanje, ki mi je najprej prišlo na misel ob naslovu diplomske naloge. Odgovor je: ker je pomembna. Ker edina, skupaj z moralo posameznika, omogoča kakovostno in spoštljivo novinarstvo. Ker nam pri opravljanju novinarskega dela pomaga. Včasih tako zelo, da se tega sploh ne zavedamo. Ker nam pomaga biti boljši, nas uči spoštovati ljudi. In slednje je navsezadnje tudi najpomembnejše.

Diplomska naloga temelji na osnovni predpostavki, da se kakovostni in t. i. rumeni mediji vedno bolj zbližujejo. Izhajamo iz besed Koširjeve (2003: 46):

Iz dneva v dan je manj klasičnega – informativnega in analitičnega – žurnalizma, ki nagovarja državljana, in vse več plehke zabave, ki skrbi za razvedrilo (Če ni kruha, vsaj iger!) potrošnikov. Prevladujejo senzacionalizem, aferastvo, izmišljanje atraktivnih zgodb v slogu bulvarskega, rumenega žurnalizma. Razviti demokratični svet komaj še zmore vztrajati na okopih elitnega, kvalitetnega novinarstva.

Avtorica (2003: 46) trdi, da sta slovenska radio in televizija manj podobna nacionalnemu javnemu servisu in vse bolj modelu komercialnih radiotelevizij, elitnega kakovostnega časopisa pa v Sloveniji sploh nimamo. Podobno pravi Sparks (2000: 22), ki ugotavlja, da se britanski tisk neizprosno približuje tabloidom.

Koširjeva (1993) je v svoji raziskavi slovenskih medijev ugotovila, da slovenski dnevniki vztrajno kršijo kodeks. Poleg tega, da netočno navajajo dejstva, imena, nazive nosilcev dogajanja ..., kršijo tudi pravilo spoštovanja zasebnosti posameznika in domnevo nedolžnosti (prav tam).

Glavni poudarek v današnjem novinarstvu je na modi, govoricah, potrošništvu, slavi, medtem ko so novice zasebne, poosebljene in pripovedne (Hartley 1996: 6 in 17). Tudi Connell (1998: 21) je opravil raziskavo podobnosti med tabloidnimi in kakovostnimi časopisi v Veliki Britaniji. Ugotovil je, da z vidika homogenizacije medijev – gre za pogled, ki pravi, da se senzacionalizem širi na vse medije – sicer lahko sklepamo, da so novice v kakovostnih časopisih postale bolj tabloidne narave, a tega ne moremo posploševati na vse časopise v Veliki Britaniji.

Teorija enotnosti (Franklin v Connell 1998: 15) ugotavlja, da je prišlo do umika od tradicionalnega novinarstva t. i. tehtnih novic in da je v današnjem kvalitetnem časopisju v

Veliki Britaniji vse manj tujih novic, parlamentarnih in preiskovalnih zgodb. Po drugi strani pa je v njih vse več zgodb o stradajočih in umirajočih otrocih, neblogljenih beguncih itd. T. i. resni časopisi dajejo vse večji poudarek na zgodbe, ki bi jih prej pripisali zgolj tabloidom (prav tam).

Ravno zaradi naše osnovne predpostavke se bomo v zadnjem delu naloge posvetili analizi dveh slovenskih dnevnikov, in sicer Dela in Slovenskih novic. Gre za dnevnik iste medijske hiše. Za prvega velja, da se predstavlja kot osrednji slovenski dnevnik in se mu zato pripisuje oznaka »resni« ali kakovostni časopis, medtem ko so Slovenske novice tabloid oziroma »rumeni« medij. Tu izhajamo iz ugotovitev dveh avtorjev, Stepišnika in Bezjakove (2004), ki takole razvrščata slovenske kakovostne in popularne medije:

Meje med resnim, kvalitetnim tiskom, kamor med dnevniki nedvomno uvrščamo Delo, Večer in Dnevnik, in t. i. popularnimi žurnalističnimi izdelki, kamor se poleg ostalih umeščajo Lady, Slovenske novice, Nova, pa, žal, postajajo vse tanjše. Ob tem pa žanri v novinarskih izdelkih slednjih vse manj ustrezajo klasičnim definicijam novinarstva in dobivajo vse bolj hibridne poteze.

Svoje raziskovanje bomo podprli z nekaterimi že opravljenimi raziskavami na tem področju. Tako na primer Tinkara Zupan (2006: 59 in 62) v svoji diplomski nalogi o etiki zasebnosti pri poročanju o kazenskih postopkih pride do zaključka, da tudi novinarji Dela skušajo objaviti čim več podrobnosti o dogodkih, predvsem o umorih, kar je velika grožnja zasebnosti posameznika. Poleg tega avtorica ugotavlja, da med Delom in Slovenskimi novicami ni bistvenih razlik, kar zadeva spoštovanje pravice do zasebnosti na področju kronike. Po drugi strani pa Golobova (2003: 38) v svoji diplomski nalogi pride do zaključka, da Delo v primeru tragedij poroča korektno, objavlja le najbolj osnovne informacije in s tem zadosti javnemu interesu.

Ravno protislovni zaključki raziskav, kot sta tudi navedeni, so vzbudili moje zanimanje za to področje. Na podlagi navedenih raziskav in ugotovitev različnih avtorjev sem si v nalogi zastavila naslednja raziskovalna vprašanja: Kako oba navedena medija poročata o družinskih tragedijah? Ali javni interes v posameznih primerih opravičuje poseg v zasebnost vpletenih v tragedijo in ali novinarji obeh medijev pri poročanju spoštujejo Kodeks novinarjev Slovenije (2002) in njegova določila? Katere oblike vdora v zasebnost posameznikov zasledimo v obeh medijih? Ali med obema medijema obstajajo razlike oz. podobnosti in kakšne so?

Diplomska naloga je sestavljena iz sedmih poglavij: uvodu sledi drugo poglavje, v katerem bom na podlagi strokovno-znanstvene literature razložila temeljne pojme najpomembnejših etičnih teorij in Potterjevega modela moralnega presojanja, kar mi bo koristilo v raziskovalnem delu naloge.

V tretjem poglavju bom poskušala definirati pojem javni interes. Tu se bom osredotočila na različne strokovno-znanstvene vire, tudi na kodekse novinarjev. Posebej bom izpostavila razliko med pravico do obveščenosti in t. i. zvedavostjo.

Četrto poglavje je namenjeno pravici do zasebnosti, na kratko se bom dotaknila tudi pravnega varstva na tem področju, zlasti pa vdoru v zasebnost. V okviru slednjega bom navedla ugotovitve različnih avtorjev o tem, kako poročati o etično posebej občutljivih področjih zasebnosti. Poudarek bo na oblikah vdiranja v zasebnost posameznikov, ki so pomembne za raziskovalni del.

V petem poglavju bom skušala narediti zaključek o tem, kje je meja med javnim interesom in zasebnostjo, ter izpostavila nekaj vprašanj, ki si jih morajo novinarji v takšnih dilemah postaviti.

Sledi šesto poglavje, kjer bom poskušala ugotoviti, ali novinarji pri poročanju o družinskih tragedijah vdirajo v zasebnost vpletenih in s tem posegajo v njihovo integriteto. To bom ugotavljala s študijami primerov v določenem časovnem obdobju (od 1. 10. 2004 do 30. 09. 2005), in sicer z novinarskoetično analizo po Potterjevem modelu moralnega presojanja in s primerjalno analizo dveh množičnih medijev. Metodo raziskovanja bom natančneje razložila v uvodu zadnjega poglavja. Po primerjavi obeh časopisov bom naredila še zaključek.

2. ETIČNE TEORIJE IN MORALNO PRESOJANJE

»Ali še enkrat, preučevanje podjetja je lahko ekonomija ali sociologija ali pravo; preučevanje njegovih aktivnosti, ki so rezultat namenov oseb, ali ki imajo določen vpliv na dobrobit ljudi, in presojanje njegovih dejanj kot dobrih ali slabih s takega vidika, je etika«(Dewey 1960: ix).

Pri moralnem presojanju so novinarju lahko v veliko pomoč različna etična načela oz. teorije. Poznamo pet glavnih teorij, in sicer Aristotlovo zlato sredino, Kantov kategorični imperativ, Millovo načelo koristnosti, Rawlsovo tančico nevednosti in Judovsko-krščansko pojmovanje oseb kot ciljev.

2.1 TELEOLOŠKA ETIKA

Teleološke ali t. i. posledične teorije so zelo priljubljene v moderni družbi. Temeljijo na načelu, da je etično pravilna odločitev tista, ki daje najboljše posledice. Za razliko od deontologov, se teleologi ne sprašujejo, ali je določena praksa pravilna ali napačna, pač pa, ali bo vodila do pozitivnih rezultatov (Day 2000: 61).

Teleologija pozna dve temeljni obliki, in sicer etično sebičnost in utilitarizem. Če bi odločali o svojih dejanjih po prvi obliki, bi torej naredili tisto, kar je za nas same najboljše. Rand (v Merrill 1997: 66) v duhu egoistične teorije pravi, da šele ko dosežemo svojo lastno srečo, lahko pomagamo drugim. Po drugi strani pa utilitarizem poudarja tisto, kar je najboljše za veliko število prizadetih ali vse prizadete (Lambeth 1997: 25 in 26).

Teleološka etika se tako osredotoča na tisto, kar bo prineslo največje dobro za čimveč ljudi, saj v osnovi deluje prav na utilitarističnih načelih. Med njene glavne predstavnike štejemo Davida Huma in Johna Stuarta Milla (Merrill 1997: 66). Kot predstavnik utilitarizma predstavlja Mill svojo idejo o največjem dobrem za največje število ljudi. Mill poudarja, da vsako dobro pomeni srečo za nekega posameznika, ta pa se bo od posameznika prenesla na vse ljudi, vso družbo (Merrill 1997: 69).

2.2 DEONTOLOŠKA ETIKA

Deontološka etika temelji na delovanju iz dolžnosti. Tako je »deontološko tisto moralno presojanje, pri katerem se kdo odloča glede na dolžnosti. Logike ciljev, ki opravičujejo sredstva, ne sprejema« (Black in drugi v Poler 1997: 224). Glavno vprašanje, ki si ga novinar

tu zastavi, je: katerim temeljnim dolžnostim in odgovornostim se je treba pokoriti ali si zanje prizadevati ne glede na posledice (prav tam)?

Včasih imenujemo deontologe tudi neposledični teoretiki, saj je njihov poudarek na določenih splošno veljavnih moralnih dolžnostih, brez poudarka na slabih ali dobrih posledicah dejanj. Najbolj znan deontolog je gotovo Immanuel Kant s svojim kategoričnim imperativom (Day 2000: 69).

Posebno pomembna kategorija etičnega poročanja je spoštovanje dostojanstva osebe. Kant je mnenja, da je to dolžnost, ki jo ima človek do samega sebe kot moralnega bitja, pa tudi do drugih ljudi (Poler 1997: 67). Človek dobi dostojanstvo osebe že s svojo človeškostjo, kar ga dviguje nad vse stvari. In njegova dolžnost je, da spoštuje sebe, hkrati pa tudi vse druge, saj je človek cilj sam po sebi in ni nikoli in ne sme biti nikoli zgolj sredstvo za dosego cilja (prav tam).

Kant se v kategoričnem imperativu sklicuje na dejstvo, da je vse, kar je dobro za enega, dobro tudi za vse ostale. Svojo odločitev moramo torej pregledati in ugotoviti, ali jo lahko posplošimo. Beseda »kategorični« tu pomeni brezpogojen, brez izjem, saj kar je pravilno, mora biti doseženo tudi pod najbolj izjemnimi pogoji. In kar je moralno pravilno, mora biti narejeno, ne glede na posledice (Christians in drugi 2005: 15).

Kant izhaja iz prepričanja, da so naše moralne obveznosti kategorični imperativi. Ob tem obstajajo pristni normativni razlogi, da ne prekršimo moralnih obveznosti, in ti razlogi so najpomembnejši (Darwall 2006: 282).

Nekdo, v našem primeru novinar, ima dolžnost, da pove resnico, četudi bi to pomenilo povzročitev škode drugim. Kant je k temu dodal še poudarek, da moramo spoštovati neodvisnost drugih ter z njimi ne smemo nikoli ravnati, kot da so le sredstva za dosego našega cilja. S tem je mislil predvsem na to, da delamo z ljudmi s spoštovanjem in moralnim dostojanstvom. To si vsak vedno tudi zasluži (Day 2000: 57).

V povezavi z dolžnostmi novinarjev omenimo Münchensko deklaracijo¹. Ta že v preambuli določa, da je odgovornost novinarja do javnosti nad vsemi drugimi odgovornostmi, a kljub temu poslanstvo novinarja vseeno vsebuje določene omejitve, ki si jih novinarji nalagajo po svoji volji, in to so dolžnosti. V peti točki Deklaracije o dolžnostih je zapisano, da novinar spoštuje zasebno življenje oseb.

Deontologija po eni strani zavrača teleološko ravnanje, ki temelji na načelu: največ dobrega za največje število ljudi. Po drugi strani pa tudi deontologi verjamejo, da ne smemo

¹ Leta 1971 so jo podpisali predstavniki združenj novinarjev iz držav Evropske skupnosti, Švice in Avstrije. Gre za deklaracijo o pravicah in dolžnostih novinarjev.

škoditi drugim ljudem, a se mnenja posameznih teoretikov razlikujejo glede tega, kako močne naj bodo prepovedi določenih načinov obnašanja (npr.: ne laži). Kant je v tem primeru mnenja, da ne smemo nikoli lagati, tudi če bi s tem preprečili umor. Včasih deontologija zahteva tudi, da ne posplošujemo »dobrega« na vse ljudi (Mcnaughton in Rawling 2006: 424–425).

Merrill (v Poler 1997: 235 in 236) uvaja še t. i. deontelsko etiko, ki združuje načela teleološke in deontološke etike. Deontelska etika najprej uresničuje dolžnosti (npr.: k informaciji vedno pripiši vir). Iz tega sledi, da novinar sledi temeljnemu pravilom svojega dela, vendar tega ne sme početi slepo in nepremišljeno. Poleg tega mora etičen novinar razmišljati še o posebnih etičnih situacijah, v katerih bi moral prilagoditi določene dolžnosti – tako je razmišljanje o možnih posledicah premik v teleološko smer.

2.3 DRUGA ETIČNA NAČELA

- *Aristotlova zlata sredina*

»Vsekakor ni dvoma, da je v vseh situacijah treba hvaliti srednjo mero, da pa je skoraj neogibno zdrsniti včasih v smer pretiravanja, drugič v smer pomanjkanja. Tako bomo najlažje zadeli sredino, to je vrlino« (Aristotel 1994: 93). To je splošno Aristotlovo načelo, po katerem lahko sprejemamo etične odločitve v novinarstvu. Načelo uvrščamo med t. i. teorije vrline, ki imajo korenine v antični Grčiji. Takrat, v času Aristotla in Platona, so namreč več pozornosti namenjali gradnji človekove osebnosti kot pa tistim lastnostim, ki nam danes predstavljajo moralno obnašanje (Day 2000: 62).

Aristotel (1994: 85) pravi, da je vrlina tisto, kar nam omogoča pravilno odločitev in se ravna po sredini glede na nas – sredini, ki jo določa zdrava pamet ter leži med dvema slabostma, od katerih je ena v pretiravanju, druga pa v pomanjkanju.

Za Aristotla (1994: 59) je človekovo najvišje dobro udejstvovanje duše v skladu z vrlino. V primeru, da je teh vrtilin več, je najvišje dobro udejstvovanje v skladu z najboljšo in najpopolnejšo vrlino.

- *Rawlsova tančica nevednosti*

Kot piše Jamnik (1998: 77), je za Rawlsa temeljna izpeljava teorije pravičnosti. »Pravičnost je prva vrlina družbenih institucij, podobno kakor je resnica temelj sistemov mišljenja,« dodaja Jamnik (prav tam).

Za Rawlsa je poštenost temeljna ideja koncepta pravičnosti (v Christians in drugi 2005: 18). Uvaja pojem »tančice nevednosti«, ki od posameznikov zahteva, da stopijo stran od

resničnih položajev, ki jih zasedajo, v t. i. izhodiščni položaj, ki je hipotetična situacija. V tem položaju smo vsi enaki, ne glede na raso, spol, družbeni razred ... in nihče ne ve, kako bo uspeval, ko stopi v resnično življenje. Gre torej za navidezno enakopravnost vseh ljudi, v kateri pa nehote hočemo zaščititi šibkejšo in kar se da zmanjšati tveganja (Christians in drugi 2005: 18). Ker ne vemo, kaj nas čaka za tančico nevednosti, smo enakovredni vsem in zato skušamo zaščititi najšibkejšo, saj se med njimi lahko znajdemo sami. Gre za etični sistem, ki temelji na enakosti in ne na tistem, kar bi si nekdo, ki je v družbi privilegirani, zaslužil (Day 2000: 58).

Kot Rawls razume Wilson (1993: 73), je vsak človek podvržen tveganju in vsak se poskuša prepričati, da če konča v najslabšem položaju, je ta položaj zanj kar se da privlačen.

- *Judovsko-krščansko pojmovanje oseb kot ciljev*

Zadnje načelo oz. teorija temelji na, pravi Quinn (2006: 65), krščanski etiki. Izhaja iz judovsko-krščanske tradicije in temelji na načelu: Ljubi svojega bližnjega kot samega sebe. Osnovni prispevek te tradicije izhaja iz zahteve, ki pravi, da moramo ljubiti Boga in človeštvo. Sklicuje se na nesebičnost, saj je lojalnost do drugih trajna, v dobrem in slabem. Nesebičnost oz. *agape* pomeni brezpogojno ljubezen in je tesno povezana s človečnostjo. Ravno zato je to načelo, skupaj z nesebičnostjo, pogosto uporabljeno v primerih vdiranja v zasebnost, družbene neenakosti, nasilja in pornografije (Christians in drugi 2005: 20 in 21).

2.4 POTTERJEV MODEL MORALNEGA PRESOJANJA

Na področju moralnega presojanja v novinarstvu med drugim uporabljamo Potterjev model moralnega presojanja (angl. *The Potter Box*), ki ga je zasnoval Ralph Potter². Gre za model, ki prikazuje štiri dimenzije moralne analize, ki nam pomagajo na tistih področjih, kjer prihaja do največjih nesporazumov (Christians in drugi 2005: 3).

Najprej podamo osnovno definicijo dogodka. To pomeni, da natančno opišemo, kaj se je zgodilo. Poznamo natančne informacije o dogodku in od naše etične odločitve je odvisno, koliko jih bomo objavili (Patterson in Wilkins 1994: 89).

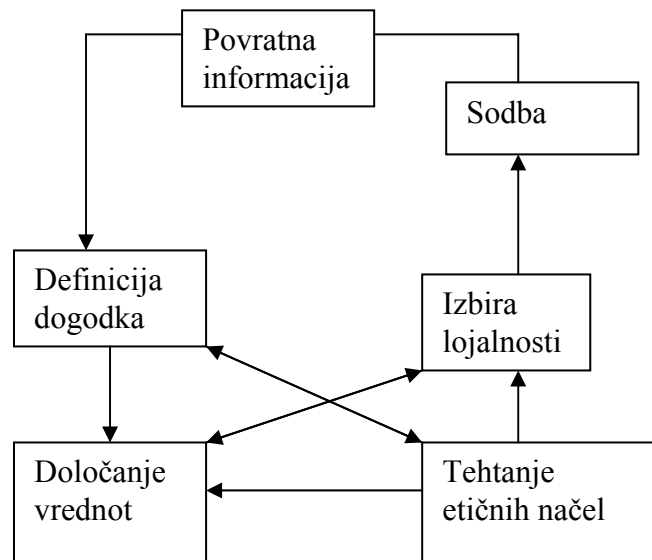
Nato določimo vrednote, ki bi lahko bile v določenem primeru najbolj pomembne. V tretjem koraku navedemo vsaj dve etični načeli, lahko pa seveda več. Iz tega pride do

² Dr. Ralph Potter Jr. je upokojen profesor Socialne etike na Harvard Divinity School (Harvard Divinity School, 2007).

konflikta lojalnosti – opredelimo, katere lojalnosti moramo pri odločanju upoštevati (Christians in drugi 2005: 3 in 4).

Osnovno obliko modela prikazuje slika 2.4.1, kjer se vidi, da moramo na Potterjev model gledati kot na krog, saj gre za povezan sistem in ne le za posamezna vprašanja. Model nam daje neke vrste mehanizem za nadaljnjo oceno vrednot in načel v določenem primeru. Poleg lahko model uporabimo tudi kot vodilo, ki nam je kasneje v pomoč v podobnih situacijah (prav tam).

Slika 2.4.1 Potterjev model moralnega presojanja

Vir: Christians in drugi 2005: 6.

Novinar, ki hoče moralno presojati, mora: dobro poznati moralni kontekst, obvladati filozofske temelje moralne teorije, biti sposoben kritičnega mišljenja (Day 2000: 72). Novinar mora razumeti kontekst, znotraj katerega je prišlo do dileme, etična načela oz. teorije ter biti sposoben kritičnega razmišljanja (prav tam).

3. JAVNI INTERES

»Naloga medijev je, da vzbudijo zanimanje javnosti za javni interes«(John Dewey2007).

V tem poglavju se bomo posvetili predvsem pravici javnosti do obveščenosti in poskušali priti do zaključka, kaj je javni interes.

Ker gre v osnovi naše naloge za ločevanje med javnim in zasebnim, se ustavimo najprej pri pojmu javno. Bezanson (2003: 18 in 19) omenja eno od razlag razlikovanja med javnim in zasebnim. V tem pogledu javno pomeni usmerjenost k občinstvu in standardi medijev glede tega, kaj bo objavljeno, morajo biti obrnjeni k potrebam javnosti. Avtor naprej ločuje med javnim in zasebnim govorom. Če je slednji namenjen predvsem osebnim in zasebnim ciljem (samoizražanje, svobodna volja, osebna prepričanja ...), pa prvi služi javnim ciljem (kolektivnim dejstvom, znanju, informacijam). Tako ima javni oz. govor medijev vrednost za javnost in mediji so (med drugim) javni govorniki – torej v osnovi morajo biti javni.

Kodeks družbe profesionalnih novinarjev (1996) govori o tem, da so novinarji zavezani zgolj in edino le pravici javnosti vedeti. Poleg tega novinarji delujejo v prid javnosti z natančnostjo in odkritostjo.³

Kot kriterij za to, da se novica objavi, teoretiki ponavadi navajajo merila objavne vrednosti. Brooks in drugi (v Leslie 2004: 152) podajajo naslednje vrednote, ki služijo za določanje, ali bo novica objavljena ali ne:

- občinstvo (Ali bo objava neposredno vplivala na življenja ljudi/občinstva tega časopisa?)
- vpliv (Koliko ljudi je prizadetih?)
- bližina (Kako blizu je občinstvu ta dogodek?)
- pravočasnost (Ali je dogodek pomemben danes in ali bo jutri že zastarel?)
- pomembnost (Ali je vpletena znana oseba?)
- nenavadnost (Ali je drugače od normalnega, navadnega?)
- konflikt (Ali so na delu nasprotujoče si sile – ekonomske, politične idr.?)

³ Gre za Kodeks družbe profesionalnih novinarjev (Society of professional journalists), ki ga prostovoljno sprejema na tisoče novinarjev in drugi, ki delajo v medijih po vsem svetu. Ta verzija kodeksa je bila sprejeta leta 1996. Sicer pa gre za organizacijo, ki je največja v Združenih državah Amerike in se med drugim zavzema za visoke etične standarde novinarstva. Osnovana je bila leta 1909 pod imenom Sigma Delta Chi (Society of professional journalists 2007).

Dodati je treba, da splošno pravilo o tem, koliko od teh vrednot mora biti izpolnjenih, preden se določena situacija označi za zgodbo oz. novico, ne obstaja (prav tam). So pa vsekakor dobra pomoč novinarjem in urednikom, da preverijo, ali je dogodek v javnem interesu ali ne. Etika v novicah pomeni odločanje o tem, katere zgodbe imajo dovolj visoka merila objavne vrednosti, skrb o tem, da so objavljene, in skrb, da je poročanje pravično in točno. Je pa vsak primer drugačen in obstaja veliko sivega območja (Flournoy 1996: 24).

In kot dober dodatek, ki nam pomaga pri uporabi tovrstnih pravil, je primer definicije javnega interesa, ki jo podaja Herring (1968: 171): javni interes razume kot stalnico, ki predstavlja vrednote, želje in cilje družbe. Obstajajo seveda neke osrednje vrednote, kot je na primer zdravje, pa tudi nasprotni si cilji. Nekatere želje so splošne (svetovni mir), druge ne. Kljub temu obstaja skupno prepričanje, da v smislu javnega interesa določen del dejavnosti in ciljev obstaja izven ravni sebičnih ali iracionalnih posameznih interesov. Iz tega avtor izpelje povzetek, da je javni interes več kot le skupek tekmujočih interesov. Je stalni opomnik, da mora moralnost imeti osrednji pomen v katerikoli družbi, ki spoštuje svobodo svojih pripadnikov. Velika vrednost, ki v takšnih družbah temelji zlasti na pravičnosti in svobodi, kliče po pripravljenosti državljanov, da se določenih stvari odrečejo, če je potrebno, ter da si delijo odgovornost pri ohranjanju vrednot določene politike (prav tam).

Sicer pa je javni interes termin, ki se uporablja predvsem v pravnih kontekstih, pa tudi v medijskih kontekstih etike, komunikacijske politike in družbene odgovornosti. V odločanju o tem, kaj je v skladu z zakonom ali, po drugi strani, kaj je etično pravilno, ne gre vedno za lahko in očitno odločitev, kaj je v javnem interesu, ampak za odločitev, kateri javni interes naj prevlada. Na primer: v primeru zdravstvenih kartotek obstaja javni interes, da morajo biti kartoteke zaupne, a v določeni posebni situaciji lahko novinarji ugovarjajo in objavijo zaupne podatke brez privolitve posameznika, ki ga podatki zadevajo (Franklin in drugi 2005: 211).

Pomembno je na kratko poudariti tudi teorijo družbene odgovornosti tiska, katere idejo je uvedla Hutchinsova komisija ali Komisija za svobodo tiska⁴. Glavna ideja teorije je v tem, da imajo mediji družbeno odgovornost do celotne družbe; torej, da posredujejo javnosti informacije, ki jih potrebuje za aktivno sodelovanje v demokraciji. Tako zaznavanje medijev vodi v teoretične temelje etičnih principov v novinarski etiki, nasprotno pa izkrivljanje take slike s senzacionalizmom in netočnostjo vodi v uničenje (Iggers 1999: 46 in 47).

⁴ Hutchinsova komisija je poznana po svojem Poročilu o svobodi tiska iz leta 1947. Napisal ga je Robert Maynard Hutchins skupaj s številnimi drugimi pomembnimi intelektualci tistega časa. 133 strani dolgo poročilo ugotavlja, da je tisk svoboden za delo v prid demokraciji, tisk pa, ki krči svoje demokratične dolžnosti, bo izgubil svojo svobodo. Poročilo poziva tisk, naj se poboljša v imenu moralnosti, demokracije in samoohranitve (Bates 1995).

Ali, kot pravi Vreg (1996: 420), morajo mediji delovati v okviru zakona in institucij ter se izogibati vsemu, kar bi lahko spodbujalo h kriminalu, nasilju ali žalilo manjšinske skupine. Teorijo zlahka povežemo s temo naše naloge – posredovanje le tistih informacij, ki jih javnost potrebuje za nemoteno sodelovanje v demokraciji.

Kot nekakšno glavno orodje dela novinarjev naj navedemo še kodeks The Press Complaints Commission (Kodeks PCC) (2006)⁵, ki vsebuje posebno poglavje o javnem interesu. Določilo pravi, da javni interes vključuje (vendar s tem ni omejen): odkrivanje in razkrivanje kriminala ali resnih nepravilnosti, varovanje javnega zdravja in varnosti in preprečevanje, da bi določeno dejanje ali izjava zavajala javnost. K temu določilo dodaja še, da je javni interes v svobodi izražanja sami.

3.1 PRAVICA JAVNOSTI DO OBVEŠČENOSTI (pravica vedeti) VS. HOTETI VEDETI

Preambula Kodeksa novinarjev Slovenije iz leta 2002 se glasi:

Prvo vodilo novinarjev je pravica javnosti do čim boljše obveščенosti. Obveščенost javnosti je temelj delovanja sodobnih družb in je pogoj za delovanje demokratičnega sistema. Da bi zagotovili pravico javnosti do obveščенosti, morajo novinarji vedno braniti načela svobode zbiranja in objavljanja informacij in pravico do izražanja mnenj. Novinarji so dolžni predstavljati celovito sliko dogodkov in svoje delo, ob spoštovanju pravic drugih, opravljati natančno in vestno. Takšno delo je temelj verodostojnosti novinarjev. Kodeks velja za besedilo, fotografijo, sliko in zvok.

Kodeks PCC (2006) v preambuli podobno govori o obveščенosti javnosti, s poudarkom na ščitenju tako pravic posameznika kot tudi pravice javnosti o obveščенosti. Allenova (2003: 75) je mnenja, da je pravica vedeti močan ideal, ki močno vpliva na novinarsko prakso, zlasti v primerih, ki se nanašajo na delovanje vlade.

Novinarji imajo namreč zelo težko nalogo, ko morajo pretehtati, kdaj je neka informacija tako pomembna za javnost, da opravičuje tveganje osebne škode. Odločiti se morajo, kdaj je ta informacija tako zelo pomembna za zgodbo, da ta ne more biti povedana brez nje (Gordon v Gordon, Kittross in Reuss 1996: 87).

⁵ PCC je neodvisen organ, ki se ukvarja s pritožbami javnosti o vsebini časopisov in revij. Ponuja brezplačno, hitro in enostavno reševanje težav posameznikov. V letu 2006 je komisija prejela 3,325 pritožb (Press Complaints Commission 2007).

Williams (1992: 155) piše, da je pravica vedeti vodilno načelo za odkritosrčno in odprto poročanje tako v vojnem kot mirnem stanju. To pravico so novinarji pogosto izrabljali za to, da so prišli do določenih informacij, do katerih drugače ne bi. Ljudje so tako kdaj prišli do pomembnih informacij, spet drugič pa do informacij, ki niso bile pomembne za delovanje demokracije, a so naredile zgodbo veliko bolj zanimivo. Seveda obstajajo stvari, pravi Leslie (2004: 154), ki jih ima javnost pravico vedeti, a »vseeno, pravica vedeti ni enako kot hoteti vedeti« (prav tam). Ljudje so namreč zelo radovedni in včasih (zlasti v primerih zasebnosti) se postavlja vprašanje, ali so sploh upravičeni do določenih informacij, čemur se bomo posvetili v nadaljevanju.

V Sloveniji je zagotovljena svoboda tiska, in sicer jo določa 39. člen Ustave Republike Slovenije (1991), ki pravi: »Zagotovljena je svoboda izražanja misli, govora in javnega nastopanja, tiska in drugih oblik javnega obveščanja in izražanja«.

Patterson in Wilkins (1994: 116–117) razlikujeta med t. i. pravico vedeti, morati vedeti in hoteti vedeti⁶. Tako je prva besedna zveza pravni termin, ki ima tudi določene etične poudarke. V tem primeru bo novinar naredil zgolj to, kar mu dopušča zakon. Druga zveza je najbolj etičen argument od vseh treh, saj zahteva, da je primer etično nesporen. Tako naredi javne tiste informacije, ki bi jih nekateri radi ohranili v zasebnosti. V primeru »morati vedeti« je dajanje informacij še vedno najbolj etično dejanje, ki zahteva vztrajnega novinarja, saj v takšnih zgodbah zakon ni zadostno orodje za dostop do informacij. Tretja zveza pa govori o radovednosti ljudi in je najmanj etična kategorija, ki služi funkciji govoric in obrekovanja.

Radovednost omenja tudi Poler Kovačičeva (2004: 100), ko govori o prispevkih v časopisu Slovenske novice, katerih tema je pogosto nesreča drugega. Avtorica ugotavlja, da »ta besedila niso namenjena zadovoljevanju 'javnega interesa', kar naj bi bilo poslanstvo tudi slovenskega novinarstva, če upoštevamo njegovo samoopredelitev v kodeksu, ampak 'javne radovednosti'; ne gre za sporočanje tega, kar javnost *mora* vedeti, ampak tistega, kar množično občinstvo domnevno *želi* videti« (prav tam).

Delo novinarjev je omejeno z novinarskimi etičnimi kodeksi, ki so osnovno vodilo pri poročanju o zadevah, kjer ni popolnoma jasno, ali gre za radovednost ali javni interes. »Večina kodeksov opozarja, da ni dovoljeno vdiranje v človekovo osebno življenje, samo da bi se zadovoljila neka radovednost, razen kadar zasebno vedenje neke osebe prizadeva javne interese in ima tako javnost pravico biti o tem obveščena,« piše Osolnik (1979: 1595). Gordon

⁶ V angleškem jeziku se te tri besedne zveze glasijo: *right to know*, *need to know* in *want to know*.

(v Gordon, Kittross in Reuss 1996: 169) enako ugotavlja, da moramo ločevati med vsemi tremi (že omenjenimi) besednimi zvezami. K temu dodaja še ugotovitev, da družba ne more samo upati, da bodo mediji v primerih razkrivanja zasebnih dejstev o nekom upoštevali načelo dobrega okusa in presojanja hkrati.

Zvedavost je koncept, ki ga, namesto radovednosti, uporablja Andraž Teršek (2005). Pravi, da zvedavost javnosti ni javni interes, ki bi dovoljeval vsakršne posege v osebno sfero oseb z relativnim javnim značajem. Vendar je treba tudi v primeru teh osebnosti iskati primerno ravnovesje med tem, kaj objaviti in česa ne. V primerih manj javnih oseb in celo zasebnikov pa je to načelo treba še posebej upoštevati (prav tam).

Javni interes ne daje ljudem tistega, kar jih zanima, in sklicevanje na dejstvo, da morajo novinarji dajati ljudem, kar želijo, za Sandersovo ni resen razlog. Zvedavost ljudi ni pogoj za to, da bo urednik objavil neko zgodbo, ki se tiče zasebnosti nekoga (Sanders 2003: 90).

4. PRAVICA DO ZASEBNOSTI

»Vprašanje za novinarja ni, ali naj vdira v zasebnost, pač pa kdaj in koliko« (Goodwin in Smith 1994: 245).

Najbolj preprosta definicija zasebnosti je ta, ki pravi, da je to pravica posameznika, da se ga pusti na miru. Definirali so jo tudi kot pravico do miru misli (Gordon, Kittross in Reuss 1996: 163). Podobno navaja Simmel (1968: 480), ki pravi, da je to koncept, povezan s samoto, tajnostjo in avtonomijo, vendar ni sinonim za te termine. Če pogledamo preko zgolj opisnih elementov pojma, naletimo na normativni element zasebnosti – zasebnost je pravica do popolnega nadzora nad dostopom do zasebnih področij (prav tam). Definiranje zasebnosti pa predstavlja svojevrsten izziv. Za nekoga je namreč zasebno nekaj, kar za drugega sploh ni.

Politične, ekonomske in družbene spremembe so prinesle razširitev pravnih pravic in tako je pravica do življenja postala pravica do uživanja v življenju – pravica do miru pred drugimi. Pravica do svobode pa omogoča uživanje zelo velikih civilnih privilegijev (Warren in Brandeis 1995: 84).

Rovšek (2005: 42) pravico do zasebnosti razume kot človekovo pravico, ki ima svoj izvor v naravnem pravu in je tako pravica, ki je človeku prirojena. »Je neodtujljiva in absolutna pravica. Prizadeti jo lahko uveljavlja nasproti vsakomur: državi, fizičnim in pravnim osebam« (prav tam).

Pomembno se nam zato zdi, da poudarimo definicijo Sissele Bok, ki jo uporablja Belsey (1992: 80–81). Gre za teorijo, ki ločuje med zasebnostjo in t. i. skritostjo oziroma tajnostjo⁷. Avtorica pravi, da sta si oba pojma blizu, a vseeno različna. Tako je tisto, kar je zasebno, ne nujno tudi skrito. Tajnost je lahko del zasebnosti v primeru, da je slednja pogoj za zaščito pred nekaterimi dostopi drugih. Zasebnost je bolj splošna, je način življenja. Na drugi strani pa tajnost pomeni, da gre za namerno skrivanje nečesa pred drugimi. Pojem lahko vsebuje elemente, kot sta intimnost in tišina, ter nosi poudarek na namernem skrivanju.

Belsey (1992: 81–82) poudarja, da zasebnost vseeno ostaja osebna v smislu, da je pogoj za življenje le posameznih živih bitij. Medtem ko se institucije lahko sklicujejo le na tajnost, imajo ljudje na voljo oba pojma. In dejansko gre za ravnotežje med življenjem v družbi in med zasebnostjo posameznika. Po tej teoriji torej zasebnost ne kaže na to, da je treba nekaj

⁷ Po Bokovi se koncept imenuje *secrecy*, kar pomeni molčečnost, diskretnost; čuvanje skrivnosti (tajnosti), skrivnost, tajnost (Grad, Škerlj in Vitorovič 1984: 900).

skrivati, pač pa zasebnost zgolj prepozna pomembnost tega, da ne damo kontrole nad našim življenjem nekomu drugemu.

Belsey (1992: 83) v nadaljevanju pod zasebnost šteje tri osnovna področja zasebnega življenja:

1. telesno ali fizično zasebnost, ki posamezniku daje prostor, v katerem lahko živi in se premika,
2. mentalno ali komunikacijsko zasebnost, ki pomeni, da je posameznik lahko sam s svojimi mislimi,
3. informacijsko zasebnost, ki se nanaša na zaščito osebnih podatkov, ki jih imajo shranjene določene javne in zasebne organizacije, ter onemogočanje razkritja teh podatkov nekomu tretjemu.

K temu lahko dodamo še tri sestavine, ki so prav tako del zasebnosti: moralno, družbeno in psihološko sestavino (Schauer 2003: 12). Je pa velik del razumevanja zasebnosti tudi pod vplivom sodnih odločitev, ki se ukvarjajo s pravico do zasebnosti. Zasebnost je namreč izrazito družbeno pogojen koncept in zato pod velikim vplivom tistih, ki sestavljajo družbo.

Podobno o zasebnosti razmišlja Day (1991: 98–99), ki podaja štiri razloge, zakaj se nam zasebnost zdi tako zelo pomembna:

1. zmožnost ohraniti neko informacijo v zaupnosti kaže na avtonomnost posameznika; pomeni, da drugi niso upravičeni, da vedo vse o nas,
2. zasebnost nas varuje pred zasmehovanjem in norčevanjem drugih (na primer: v primeru drugačnega načina življenja, ki še ni sprejet v družbi),
3. zasebnost proizvaja mehanizem, ki nam omogoča, da nadziramo svoj sloves; več ko drugi vedo o nas, manj močni smo v nadzorovanju svoje usode,
4. zasebnost (v smislu biti puščen na miru) je dobra v tem, da nam pomaga druge držati na določeni razdalji in uravnava stopnjo družbenega sodelovanja posameznika.

A Day poudarja še eno lastnost zasebnosti, ki je za nas še najbolj pomembna, in sicer moralno sestavino (1991: 100–101). Na začetku dvajsetega stoletja je v Združenih državah Amerike narasla vrednost zasebnosti, zato ker je bilo čedalje manj. Prišlo je do trenj med pravico do zasebnosti in svobodo tiska – in tu postane zasebnost tako pravni kot moralni pojem. Industrijska revolucija je namreč prinesla natrpana mesta z malo prostora in zasebnosti, časopisi pa so postali vdani objavljanju novic o šibkih točkah ljudi. Zasebnost je postala etični problem v družbah, ki so še cenile posameznikovo neodvisnost (prav tam).

Pomemben poudarek je tudi ta, ki ga omenja Lampe (2004: 38), da je zasebnost težak pojem, ki ga je nemogoče dokončno definirati. Pravi, da se bo predstava o zasebnosti

razlikovala od posameznika do posameznika, od skupine ljudi do skupine ljudi, od družbe do družbe, saj je pogojena s kulturo in tradicijo. Potreba po zasebnosti je enaka vsem, le da je v različnih okoljih drugače pojmovana.

Lahko izpeljemo zaključek, da je zasebnost nekaj, kar nadzoruje posameznik sam. Določene stvari, ki jih noče razkriti vsem, lahko skriva pred ostalimi, saj ni nihče upravičen do skrivnosti posameznika. O vsem, kar bo o njem bodisi povedano javno ali pa objavljeno v kakšnem mediju, odloča posameznik. Ali kot pravi Finžgar: »Pravica do osebnega življenja je pravica do skritosti osebnega življenja. Skrito naj bo vse, kar spada v osebno in družinsko življenje in kar posameznik ne želi, da se odkrije ali ima interes na tem, da se ne odkrije« (1985: 121).

4.1 PRAVICA DO ZASEBNOSTI V DOKUMENTIH

Zupančič (1990: 9–10) pravi, da se pravna norma lahko prekriva z moralno, a so njeni temelji drugačni. Moralni zakon je namreč proizvod človekove volje, ki dejanskosti ne sprejema in se ji noče prilagoditi. Ker pa pravo ne more popolnoma zagotoviti miru in sožitja med ljudmi, se pogosto pojavlja potreba po moralni varnosti, ki kaže na etičnega posameznika in družbo, v kateri ta živi (Ivanjko 1997: 1180).⁸

Kaznivo dejanje v povezavi s pravico do zasebnosti se na primer v Franciji pojavi že leta 1858, medtem ko na primer Združene države Amerike poznajo *Bill of rights* in člen o svobodi v 14. amandmaju svoje ustave, ki daje posameznikom pravico do intimnosti in samote (Smartt 2006: 58).

Pravica do zasebnosti je ena najpomembnejših človekovih pravic modernega časa (Rotenberg v *Privacy and human rights* 2003: 1). V tem smislu je napisan 8. člen Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki govori, da ima vsak posameznik pravico do spoštovanja svojega zasebnega in družinskega življenja, svojega doma in dopisovanja. Člen v nadaljevanju še natančneje definira zasebnost, in sicer vidi zasebno življenje kot pravico živeti tako, kot nekdo sam hoče, da je pri tem zaščiten od publicitete, do določene meje lahko ustvarja in razvija odnose z drugimi ljudmi, zlasti na čustvenem področju, saj se s tem razvija in dopolnjuje posameznikova osebnost (Robertson in Merrills 1994: 127–128).

⁸ Ravno zaradi pomembnosti etike se bomo v tej nalogi posvetili predvsem temu področju in pravnemu ne tako natančno. Navajamo le nekatere najpomembnejše pravne poudarke v različnih dokumentih, ki se tičejo pravice do zasebnosti.

Podobno zasledimo v Splošni deklaraciji človekovih pravic, in sicer v 12. členu, ki pravi, da se nikogar ne sme nadlegovati z vmešavanjem v njegovo zasebno življenje, v njegovo družino, stanovanje, dopisovanje in tudi ne z napadi na njegovo čast in ugled. Zasebnost ščiti tudi Ustava republike Slovenije (1991) v 35. členu: »Zagotovljena je nedotakljivost človekove telesne in duševne celovitosti, njegove zasebnosti ter osebnostnih pravic«.

Kodeks novinarjev Slovenije iz leta 2002 (člen 20) pravi:

Novinar spoštuje pravico posameznika do zasebnosti in se izogiba senzacionalističnemu in neupravičenemu razkrivanju njegove zasebnosti v javnosti. Poseg v posameznikovo zasebnost je dovoljen le, če za to obstaja javni interes. Pri poročanju o javnih osebnostih in tistih, ki želijo dobiti moč in vpliv in vzbujati pozornost, je pravica do obveščенosti širša. Novinar se mora zavedati, da lahko z zbiranjem ter objavo informacij in fotografij škodi posameznikom, ki niso vajeni medijske in javne pozornosti.

Na drugi strani pa ima Kodeks PCC-ja (2006) v 5. členu prav tako odstavek, ki pravi takole: primeri, ki vključujejo osebno žalost ali šok, zahtevajo povpraševanje in pristop, ki je narejen s sočustvovanjem in previdnostjo, publiciteta pa mora biti narejena skrajno previdno. To določilo pa ne sme prepovedovati pravice do poročanja pravnih procesov, kot so preiskave.

4.2 VDOR V ZASEBNOST

Za vdor v zasebnost ni točne definicije. Hausman (1990: 84) piše, da lahko na splošno predvidevamo, da bomo vdrli v zasebnost nekoga, če zasebno osebo zaupamo javnemu očesu v takem načinu, da ji je nerodno ali je napačno predstavljena. V zasebnost vdiramo tudi, če spustimo sebe ali javnost v zasebno območje neke druge osebe.

Ločujemo med tremi področji, na katerih so ogrožene pravice posameznikov⁹, zadnje med njimi je medijski vdor v zasebnost; fizični vdor reporterjev in vzbujanje pozornosti z imenom ter fotografijo tega človeka, velikokrat z vulgarnostjo in jakostjo (Belsey 1992: 79).

⁹ Belsey (1992: 78–79) podaja še dve področji, in sicer: 1. nadzorovanje zasebnih ali (bolj verjetno) državnih varnostnih organov (tudi prisluškovanje ...) in 2. nepooblaščen dostop do zasebnih in zaupnih podatkov; velikokrat v računalniški obliki.

Lampe (2004: 41) zagovarja družbeno pogojenost definiranja zasebnosti in enako je s posegom vanjo. Prag družbene upravičenosti vdora v posameznikovo zasebnost je odvisen od trenutnih družbenih dogodkov in razpoloženja v družbi. Torej bi bila pglavitna lastnost posameznikove pravice do zasebnosti njena omejenost, zaključuje avtor.

Novinarji poznajo nekaj argumentov, s katerimi opravičujejo vdor v zasebnost pred spoštovanjem zasebnosti. Sklicujejo se predvsem na to, da:

- nekdo z vstopom v javno sfero da na ogled tudi svojo zasebnost,
- imajo novinarji dolžnost poročati o zasebnih dogodkih, ki bi lahko imeli pomen za javno podobo posameznika ali skupine,
- so novinarji zgolj posredniki informacij in na bralcih/poslušalcih/gledalcih je, da določijo omejitve,
- če ni nelegalno, mora biti dopustno.

Večina teh obramb novinarjev je napisanih v smislu »višjega dobrega« ali drugače, večina trditev je narejenih v duhu neizgovorjenega predvidevanja, da novinarji lahko vdirajo v posameznikovo zasebnost, ker to služi interesu »višjega dobrega«, v smislu posredovanja pomembnih informacij prebivalcem (Richards 2001: 191).

Zakonska načela niso zadostni temelji, da bi na njihovi podlagi sprejemali etične odločitve. Ko pride na primer do objave imena žrtve, ki je umrla v primeru posilstva, v javnih kartotekah, to ni več zasebna informacija. In mediji potem omogočijo objavo te informacije, ki jo vsak posameznik lahko preveri sam. To je pravni argument, a s strani etike naj bi moralni ljudje še vedno skušali najti ravnovesje med koristmi za javnost in mogočo škodo, ki bo povzročena v takih okoliščinah (Day 1991: 102–104).

A vsaka objava zasebne informacije še ne pomeni tudi vdora v zasebni prostor posameznika. Belsey (1992: 84–85) tako pravi, da kakršenkoli vdor, ki da informacije v javno območje, ni vdor v zasebnost. Navaja tri skupine ljudi, ki se lahko znajdejo na očeh javnosti: najprej so tu osebnosti, ki so ustvarjene in podprte s strani javnosti (osebe iz zabavne industrije), drugi so ljudje, ki se nenamerno znajdejo na očeh javnosti, in tretji so ljudje (politiki ipd.), ki zasedajo v družbi položaje moči. V drugi skupini avtor ločuje med dvema podskupinama: 1. osebe, katerih zanimiv ugled ali dosežek je bolj ali manj trajen (pisatelji, umetniki ipd.) in 2. osebe, ki so preživele katastrofe, sorodniki nekoga, ki je bil udeležen v tragični nesreči ali na primer zmagovalec kakšne nagradne igre. Avtor poudarja, da se v primeru znanih osebnosti, ki živijo od prepoznavnosti, lahko strinjanje z objavo zasebnih podatkov predvideva. Enako velja za ljudi, katerih zasebnost je bolj ali manj omejena. V

primerih kriminalitete, korupcije, hinavščine in neetičnega obnašanja, privolitev za objavo podatkov ni nujna. A poudarek je na skupini običajnih ljudi, ki se znajdejo pod budnim nadzorom javnosti ali družinskih članov, ki niso nikakor pomembno vpleteni v dogodek – v tem primeru je privolitev zahtevana (1992: 89).

Leslie (2004: 153) podobno ločuje med javnimi in zasebnimi figurami oziroma osebami. Javne so tiste, ki so na visokih političnih položajih, delujejo v zabavni industriji ali športu in lahko pričakujejo, da se bo njihova zasebnost zmanjšala. Po drugi strani pa med t. i. zasebne osebe avtor šteje nekoga, ki ne dela v državnem ali mednarodnem okolju in s svojim delom ne vzbuja pretiranega zanimanja javnosti. Torej gre za »običajne«¹⁰ ljudi, ki s svojim delom in načinom življenja v javnosti ne izstopajo. Ti ljudje najpogosteje nastopajo v zgodbah o družinskih tragedijah.

4.3 POROČANJE O DRUŽINSKIH TRAGEDIJAH

Posebno področje novinarskega dela predstavlja soočanje s t. i. travmatičnimi dogodki. Kot pravi Retief (2002: 171), je takšno poročanje ena najtežjih nalog novinarjev. Veliko je vpletenih čustev in to je tudi področje, kjer novinarjem najbolj očitajo senzacionalizem in nesočutno poročanje. Določeni mediji si zaslužijo tovrstne graje, saj uporabljajo nesočutna vprašanja in kažejo fotografije ali slike mrtvih teles, krvavečih žrtev in jokajočih sorodnikov. Dogodki so velikokrat dramtizirani in predstavljeni tako, da pritegnejo pozornost (prav tam).

Golobova (2003: 3) ugotavlja, da se v primeru nesreč in tragedij zasebnost nanaša na imena, družinsko življenje, fotografije iz družinskih albumov, na premoženje, skratka na stvari, ki se tičejo posameznikove družine. Se pa zasebnost v teh primerih povezuje tudi s pravico do duševne integritete in pravico do časti ter dobrega imena.

Sandersova (2003: 100 in 104) pravi, da je v primeru družinskih tragedij, še bolj kot v drugih primerih, nujna novinarjeva občutljivost ter dobra presoja, saj morajo tudi novinarji biti dovolj profesionalni. Zgodba je tako veliko bolj kakovostna, posebej če novinarju uspe ujeti osebno noto tragedije, če je kontekst zgodbe v smislu vrednosti človeka.

Pri poročanju o tragedijah nam lahko pomagajo načela etičnega dela, ki jih navaja Iggers (1999: 23). Avtor pravi, da moramo pri opravljanju etičnega dela iskati ravnotežje med tremi načeli, in sicer:

¹⁰ Gre za izraz običajni ljudje (angl. *ordinary people*), kjer mislimo ljudi, ki niso strokovnjaki in ne znane osebnosti. To ne pomeni, da gre za povprečne, tipične predstavnike populacije na splošno (Grindstaff 1997: 197).

1. da skušamo iskati in poročati o kar se da resnični, točni in pomembni novice ter pri tem uporabljati odkritost, pravičnost, prave metode zbiranja podatkov in poročanja,

2. da delujemo neodvisno od virov, subjektov in drugih, ki bi nepravilno manipulirali s pokrivanjem novice za svoje interese in v nasprotju z interesom javnosti,

3. da kar se da zmanjšamo škodo in neugodje, ki ju novinarstvo velikokrat povzroča, ter delamo z viri, predmeti poročanja in kolegi kot s človeškimi bitji, saj si zaslužijo spoštovanje in niso le sredstva za cilje novinarstva.

Kodeks PCC-ja ima v 5. členu prav tako odstavek, ki pravi takole: primeri, ki vključujejo osebno žalost ali šok, zahtevajo povpraševanje in pristop, ki je narejen s sočustvovanjem in previdnostjo, publiciteta pa mora biti narejena skrajno previdno. To določilo pa ne sme prepovedovati pravice do poročanja pravnih procesov, kot so preiskave.

Day (1991: 110) meni, da morajo biti novinarji v takih primerih previdni, da ne izkoristijo situacije ter spoštujejo pravico tistih, ki se znajdejo v nesrečnih okoliščinah. Obenem (1991: 111) dodaja, da je v določenih primerih vdor v zasebnost dovoljen, zlasti takrat, ko je izkustvo novinarja ključno za to, da javnost razume dogajanje. A tekmovanje med novinarji velikokrat lahko vodi v nadlegovanje ljudi in neutemeljeno poseganje v njihovo zasebnost.

22. člen Kodeksa novinarjev Slovenije (2002) pravi: »Posebno obzirnost mora (novinar; op. K. Z.) pokazati pri zbiranju informacij, poročanju in objavi fotografij ter prenašanju izjav o otrocih in mladoletnikih, tistih, ki jih je doletela nesreča ali družinska tragedija, osebah z motnjami v telesnem ali duševnem razvoju ter drugih huje prizadetih ali bolnih.«

Ločimo med upravičeno in neupravičeno škodo, ki jo lahko povzročijo novinarji s svojim poročanjem. Upravičena škoda pomeni, da je taka škoda neizbežna v procesu prikazovanja družbene funkcije nekoga. Za novinarja taka škoda pomeni na primer povzročitev škode javnemu uslužbencu in skupnosti s tem, ko razkrije korupcijo v vladi. Neupravičena škoda pa se nanaša na primere, ko novinar objavi zasebne informacije o »običajnih« državljanih, s čimer pa ne pripomore k večji obveščenosti javnosti. Z objavo takšnih informacij povzročimo škodo, ki vsebuje tudi trpljenje posameznikov v zgodbi (Elliott 1997: 7 in 8). Poudariti želimo, da je ščitenje pravice do zasebnosti velikokrat pomembnejše kot pravica javnosti do obveščenosti prav zaradi zmanjševanja škode, ki jo lahko povzroči razkrivanje nepotrebnih dejstev o posameznikovem zasebnem življenju.

Reussova k temu dodaja, da so žrtve kriminala in nesreč neprostovoljno javne osebe (v Gordon, Kittross in Reuss 1996: 167). Ali kot pravi Schauer (2003: 7 in 11), ne moremo upravljati s tem, koliko naših zasebnih podatkov se bo pojavljalo v javnosti. Poleg tega se

bodo vedno pojavljali natančni opisi običajnih ljudi, ki jih je doletela nesreča ali tragedija. Lahko se skušamo ubraniti vdorov v zasebnost, a se tudi slednja ves čas, tako kot dojemanje, kaj zasebnost sploh je, spreminja (2003: 13).

Poročanje o družinskih tragedijah mora biti po določilih kodeksa posebej previdno, a je v slovenskem tisku pogosto skrajno neetično (Poler 1997: 189). In še – spoštovanje človekove zasebnosti je povezano s pravico do duševne integritete, kjer gre za varstvo človekovih čustev, kot so žalost, strah, jeza (Čeferin v Poler 1997: 194). Polerjeva (1997: 194) nadaljuje, da novinarji posegajo v duševno integriteto ljudi, ko na primer snemajo žalujoče ali jim postavljajo vprašanja o tragičnem dogodku, ki so ga doživeli. Tu posegajo v duševno integriteto ljudi, o katerih poročajo, kot tudi njihovih svojcev in drugih vpletenih, s čimer lahko povzročijo še dodatne bolečine ljudem, o katerih poročajo, njihovim svojcem in prijateljem. Ravno zato je načelo nepovzročanja škode še toliko bolj pomembno.

Poglejmo, s katerimi dilemami (ne)etičnega poročanja se novinarji najpogosteje soočajo pri poročanju o družinskih tragedijah ter kaj o posameznih kategorijah pravi Kodeks novinarjev Slovenije (KNS) (2002).

4.3.1 Razkrivanje identitete vpletenih

»Ko novinar poroča s področja pravosodja, upošteva, da nihče ni kriv, dokler ni pravnomočno obsojen. Novinar **mora biti pazljiv pri omembi imen in objavi slik storilcev, žrtev ter njihovih svojcev** v poročilih o nesrečah in predkazenskih postopkih« (21. člen Kodeksa novinarjev Slovenije) (poudarila K. Z.).

Če pogledamo 21. člen kodeksa, ni povsem jasno, kaj naj bi pomenile besede »mora biti pazljiv«. Verjetno si jih vsak lahko razlaga po svoje. Pri tem je pomembno vprašanje razkritja identitete vpletenih. Polerjeva pravi, da spoštovanje človekove osebe zahteva, »da ne omogočimo identifikacije žrtev in utemeljenih osumljenih oziroma ovadenih oseb« (Poler 1997: 191). Avtorica še dodaja, da pravilo, naj novinar objavi le začetnici imena in priimka, ne zagotavlja vedno dovolj velikega spoštovanja pravice do zasebnosti posameznika, saj ga lahko (predvsem v manjših krajih) ljudje vseeno prepoznajo (prav tam).

Podobno ugotavlja Alan (2001: 27–28), ki je mnenja, da naj se v primerih kriminalnih dejanj in posilstev ne razkriva identitete žrtve. Slednje lahko zaradi objave njihovih imen ali prikazovanja fotografij doživljajo različne travme. Obstajajo sicer primeri, ko hoče žrtev sama razkriti svojo zgodbo, a ti so manj pogosti. Alan (prav tam) navaja nekaj pravil, ki lahko novinarjem služijo pri poročanju in razkrivanju imen žrtev:

1. nikoli ne uporabljalj imena žrtve brez njenega dovoljenja,
2. ko uporabljaš ime žrtve v zgodbi, vedno vprašaj producenta ali direktorja za mnenje,
3. nikoli po nesreči ne identificiraj žrtve z asociacijo,
4. obravnavaj posilstva in ostala spolna kriminalna dejanja s posebno občutljivostjo,
5. nikoli ne identificiraj žrtev umorov, razen če so uradniki že dali imena medijem,
6. preden uporabiš ime, se zamisli o potencialni škodi za sloves človeka.

Javnost lahko vpletene v nek dogodek prepozna prek naslova, ki ga objavijo ali povedo novinarji. Veliko časopisov je tako nehalo uporabljati naslove, saj bi lahko razburili prebivalce. Druga pomembna stvar pri razkrivanju identitete določene osebe pa je njena ali njegova starost. Za nekatere je starost zelo zasebna stvar in nekateri uredniki menijo, da je vedno pomembna, drugi zopet, da naj bo navedena le takrat, ko je pomembna za zgodbo (Goodwin in Smith 1994: 261–262).

»Z vidika novinarskega sporočanja in pravice 'obveščati ter biti obveščen' je **meja, ko osebo lahko identificiramo, obtožnica**, kar pa novinarja ne odvezuje od spoštovanja njene osebnosti in dostojanstva, ko o tej osebi poroča« (Poler 1997: 192).

4.3.2 Mladoletniki

Še posebej pri družinskih tragedijah so velikokrat zelo izpostavljeni prav otroci in mladoletne osebe. Največkrat se znajdejo v vlogi žrtve, kdaj kot nedolžni udeleženci v nesreči, redko tudi kot storilci. Previdnost pri poročanju o mladoletnikih je še posebej pomembna pri delu novinarja, ki poroča o kriminalnih in podobnih dejanjih. Kodeks novinarjev Slovenije je jasen v 22. členu pod poglavjem Splošne etične norme, saj od novinarja zahteva posebno previdnost pri prenašanju izjav, objavi fotografij, poročanju ter zbiranju informacij o otrocih in mladoletnikih.

V večjo pomoč je lahko PCC kodeks, ki v šestem členu obravnava področje poročanja o otrocih. Kodeks tako pravi, da otrok, ki je mlajši od 16 let, ne sme biti intervjuvan ali fotografiran glede zadev, ki se nanašajo na njegovo ali blaginjo katerega drugega otroka, razen če v to privolijo njegovi starši oz. drugi odgovorni odrasli. Poleg tega uredniki ne smejo uporabljati slave, razvpitosti ali položaja starša ali varuha otroka za objavljanje podrobnosti iz zasebnega življenja otroka. Pri poročanju o kriminalnih dejanjih pa je PCC Kodeks v 9. členu pozoren na mladoletne, saj pravi, da je treba posebno pozornost nameniti potencialnim

ranljivim položajem otrok, ki so bili priča ali pa so žrtev kriminalnega dejanja. Vendar to ne sme omejevati poročanja o pravnih procesih.

Alan (2001: 27–28) o tem piše, da je splošno pravilo, da se ime mladoletnika razkrije le takrat, ko je ta obtožen kot odrasel. V primeru objavljanja imen in drugih podatkov mladoletne žrtve kaznivega dejanja avtor meni, da je treba biti zelo previden, in med drugim svetuje, naj novinarji nikoli ne objavljajo imen brez dovoljenja žrtve ali omogočajo prepoznavanje žrtve prek asociacij. Poleg tega svetuje, da identitete žrtev umorov ne razkrijemo nikoli, razen če so uradni viri že izdali imena medijem. Zelo strogo pravilo podajata tudi Harris in Spark (1993: 115), ki pravita, da pri poročanju s sodišč za mladoletne novinar ne sme objavljati imen, naslovov in šol ali kakorkoli drugače identificirati obtoženega ali katerokoli pričo, ki je mlajša od 18 let. Goodwin in Smith (1994: 320) navajata splošno načelo, da novinarji mladoletnike, obtožene sodelovanja v večjem kriminalnem dejanju, ponavadi imenujejo s polnimi imeni. Argument za to je interes javnosti, ki naj bi izvedela identiteto ljudi, ki ogrožajo mir – ne glede na starost.

Neodgovorno objavljanje imen, naslovov in podrobnosti, ki kažejo na identiteto žrtve, žrtve otroka, ali žrtve spolnih prekrškov, pa ne služi javnemu interesu (Sanders 2003: 91). Dobro je upoštevati načelo, ki ga navaja Day (1991: 108), in sicer, da naj novinar pri razkrivanju mladoletnikovega imena najprej upošteva kriminalno dejanje, ki ga je ta storil, starost storilca in okoliščine dejanja, kar velja za primere, ko je mladoletnik storilec dejanja.

4.3.3 Pridobivanje informacij od virov

Pogosto je pri poročanju o tragičnih dogodkih moč opaziti neupoštevanje pravil o pridobivanju informacij. Gre za izjave nepreverjenih virov, sklicevanje na govornice ... Preverljiv vir je lahko novinar (očividec), uradni vir ali druga oseba, ki je naslovniku prepoznavna zaradi navedbe identifikacijskih znakov (Poler 2003: 215). Poleg uradnih virov in novinarja samega poznamo še t. i. neuradne vire. Zanje je značilno, da so to vpleteni ali nevpleteni posamezniki, ki v besedilu nastopajo kot vir z lastnim mnenjem, videnjem, interpretacijo ... Ti viri so lahko udeleženci, očividci oz. priče dogodkov, ali pa ne. Gre za običajne posameznike – zasebne državljane, ljudi z ulice, neorganizirana ali delno organizirana družbena gibanja ... (Laban 2004: 40). 4. člen Kodeksa novinarjev Slovenije namreč pravi, da mora novinar, kadar je le mogoče, navesti vir informacije.

Ni lahko ločiti med delom z viri in poročanjem o njih, meni Strentz (1989: 6 in 10). Novinar mora biti občutljiv v vsakem odnosu z virom informacij, ki zmanjšuje kontrolo

novinarja nad vsebino novic ali ogroža verodostojnost pri občinstvu in drugih virih. Velikokrat se celo zgodi, dodaja Strentz, da je prav novinar tisti, ki pove novico o nesreči družini ali ljudem, za katere misli, da to že vedo.

Preverjanje in navajanje virov informacij je naloga vsakega novinarja. V primerih družinskih tragedij je to še toliko bolj pomembno. Sklicevanje na govornice in nepreverjena dejstva je neprimerno. Poleg tega je vedno potrebno zaščititi integriteto žrtve oz. vpletenih v dogodek in jim povedati, kakšne posledice lahko prinese njihova izjava – dobiti dovoljenje za uporabo informacij. Osolnik (1979: 1595) meni, da novinarji ne smejo objavljati nepotrjenih govoric ali opravljanja.

Kodeks PCC se k navajanju virov obrača v členu, ki govori o poročanju o kriminalnih dejanjih. Sorodniki ali prijatelji osebe, ki je obsojena ali obtožena kriminalnega dejanja, naj na splošno ne bi bili imenovani brez njihove privolitve, razen če so pomembni za zgodbo. Tudi to načelo pomaga novinarjem pri poročanju s sodišč in o travmatičnih dogodkih, saj se kot viri informacij pogosto uporabljajo prav sorodniki in prijatelji.

Viri, ki jih v primerih nesreč in tragedij novinarji uporabljajo, so:

1. POLICIJA; kot uradni vir in, kot že omenjeno, tisti vir, ki daje novinarjem polno ali nepopolno identiteto osumljencev, žrtev itd.;
2. NOVINAR SAM; kot najbolj osnovni vir – novinar na kraju dogodka, ki poroča o svojih opazovanjih;
3. SORODNIKI IN PRIJATELJI ŽRTVE (tudi domnevnega storilca); pravica javnosti je, da je informirana o kriminalnih dejanjih, a to ne velja za podatke o družini storilca (Vreg 1996: 416);
4. SOSEDJE; ki razlagajo o življenju žrtve ali domnevnega storilca, včasih tudi brez identifikacije, kar vodi v
5. GOVORICE; navajanje podatkov brez preverljivih virov.

Zakon o varstvu osebnih podatkov iz leta 2004 je tu jasen. 8. člen zakona namreč pravi, da se osebni podatki obdelujejo le, če to določa zakon oz. je v zbiranje podatkov privolil posameznik sam. Občutljivi podatki (to so: podatki o zdravstvenem stanju, spolnem življenju, izobrazbi, verskih in drugih prepričanjih itd.) se lahko uporabljajo le ob (običajno pisni) privolitvi posameznika, pravi 13. člen zakona. Ena od izjem v tem primeru je, da se podatki lahko pridobijo brez privolitve posameznika le takrat, ko ta ni sposoben dati svoje privolitve. Druga izjema, navedena v 17. členu istega zakona, dopušča zbiranje podatkov za zgodovinsko, statistično in znanstveno-raziskovalne namene. 23. člen pravi, da upravljavec

zbirke osebnih podatkov lahko posreduje uporabnikom osebne podatke umrle osebe, če uporabnik lahko dokaže pravni interes za uporabo podatkov, in če umrli v času življenja ni izrecno prepovedal posredovanja svojih podatkov ter temu ne nasprotujejo ožji člani družine.

4.3.4 Spoštovanje domneve nedolžnosti

O spoštovanju nedolžnosti nekoga govori 21. člen Kodeksa novinarjev Slovenije: nihče ni kriv, dokler ni pravnomočno obsojen. Na videz povsem jasno pravilo pa je velikokrat kršeno.

Korošec navaja, da se za sporočanje o kaznivih dejanjih uporablja posebna slovnična oblika. Gre za zvezo členka *naj* s pogojnikom *bi* in deležnikom na -l (*naj bi + del. -l*), s katero izražamo domnevo, negotovost, nedokazano. Zveza ne izraža nobene časovnosti in dobnosti, saj prejema določilo o časovnosti iz sobesedila in sporočanjskih okoliščin, dodaja avtor. Uporabljamo jo, ko poročamo npr. o kriminalnih dejanjih, ki so bila storjena, vendar storilec še niso bila dokazana – tako iz pravnega vidika izražamo, da nihče ni kriv, dokler mu krivda ni dokazana. Zvezo lahko nadomesti besedno izražena nedokazanost, in sicer z ustaljenimi besednimi zvezami v povednem naklonu (npr.: NN je osumljen, da je ...) (Korošec 1998: 39–40).

Domneva nedolžnosti je pravica vsakega državljana, saj je zagotovljena v 27. členu Ustave Republike Slovenije iz leta 1991 (Bošnjak in drugi 2004: 80). Ta člen Ustave se glasi: »Kdor je obdolžen kaznivega dejanja, velja za nedolžnega, dokler njegova krivda ni ugotovljena s pravnomočno sodbo«. Poleg tega, trdi Poler Kovačičeva (2003: 220), novinar ne sme prevzeti funkcije sodišča in mora spoštovati domnevo nedolžnosti že pred morebitnim kazenskim postopkom, seveda pa tudi v času potekanja postopka.

Na tem mestu je pomembno, da navedemo še dejstvo, da so najbolj pogoste napake pri poročanju o (pred)kazenskem postopku zamenjava pojmov osumljeni, obdolženi, obtoženi in obsojeni, poleg tega pa veliko težav povzroča nerazumevanje sodnih postopkov (Župevc 2003: 4). Zato mora novinar, ki poroča s področja sodstva in o kriminalnih dejanjih, jasno ločevati med temi tremi pojmi, ki jih natančno opredeljuje Zakon o kazenskem postopku iz leta 2006 v svojem 144. členu:

- osumljenec je tisti, zoper katerega se vodi predkazenski postopek oz. gre za osebo, za katero policija preverja, ali je storila neko kaznivo dejanje,

- obdolženec je tisti, zoper katerega teče preiskava ali je proti njemu vložena obtožnica¹¹, obtožni nalog ali zasebna tožba,
- obtoženec je tisti, katerega obtožnica je postala pravnomočna,
- obsojenec je tisti, zoper katerega je s pravnomočno sodbo ugotovljeno, da je kazensko odgovoren za določeno kaznivo dejanje.

Menimo, da je razlaga teh pojmov ključnega pomena za novinarja, ki deluje na področju sodstva.

4.3.5 Objavljanje fotografij vpletenih

V veliki meri imajo fotografije večji vpliv kot besede in zato veliko ljudi meni, da ima fotograf najtežje delo, kar se tiče novinarske etike (Black idr. v Retief 2002: 179–180). Novinar oz. fotograf mora biti zato pri fotografiranju travmatičnih dogodkov še posebej pozoren.

Fotoreporter mora imeti, prav tako kot novinar, sposobnosti, da lahko sprejema odločitve. Velikokrat mora delovati na podlagi zahtev strank ali delodajalcev, kar je lahko v neskladju z njegovimi osebnimi etičnimi prepričanji. Odločitev, ali bo delo naredil ali ne, je seveda zgolj njegova (Kerns 1980: 33).

Ko novinar oz. fotograf pride na kraj dogodka, mora takoj sprejeti določene odločitve. Najbolj osnovna je, ali naj fotografira osebo, ki ni v stanju, da bi lahko fotografu rekla ne, ali naj tega ne stori. Velikokrat gre namreč za vpletene v dogodek, ki so ranjeni, v šoku ali žalujejo. V takem trenutku vpletena oseba izgubi nadzor nad svojo intimnostjo in tega mora prevzeti fotograf, ki sprejme odločitev (Patterson in Wilkins 1994: 195).

Se pa velikokrat zgodi, da se uredniki, ki objavijo šokantne fotografije, sklicujejo na dejstvo, da z objavo opozarjajo ljudi na nevarnost dogodka. Hausman pravi, da časopisi že leta objavljajo fotografije prometnih nesreč, da bi vozniki videli, kaj jih čaka, če ne bodo previdni. Vendar se nesreče še vedno dogajajo – ni nobenega dokaza, da bi objava takih fotografij vplivala na manjše število nesreč (1992: 87). Pri odločanju o tem, ali naj objavijo potencialno etično sporne fotografije, pravita Rivers in Mathews (v Day 1999: 211), naj

¹¹ Obtožnica je akt državnega tožilca ali oškodovanca kot tožilca v kazenskem postopku. Vsebuje osebne podatke obdolženca, opis dejanja, zakonsko označbo kaznivega dejanja z navedbo določb kazenskega zakona, ki naj se na predlog tožilca uporabljajo, dokazne predloge in podobne navedbe. Obtožnica se vroči obdolžencu, ta pa ima pravico zoper njo vložiti ugovor. V preizkus jo vzame senat kazenskega sodišča. Če senat zavrne ugovor zoper obtožnico in če ugovor ni vложен, postane obtožnica pravnomočna in predsednik senata z odredbo določi dan, uro in kraj glavne obravnave (Zakon o kazenskem postopku 2006).

mediji upoštevajo objavno vrednost nasproti drugim vrednotam. Veliko urednikov namreč vidi sliko le kot dodatek k zgodbi.

O objavljanju fotografij govori tudi Kodeks novinarjev Slovenije (2002), in sicer v 21. členu. Novinar naj bo pazljiv pri omembi imen in objavi slik storilcev, žrtev ter njihovih svojcev v poročilih o nesrečah in predkazenskih postopkih.

Taylor (1998: 49) navaja tri kriterije za ocenjevanje, ali naj fotografijo objavimo ali ne. Gre za kategorijo, kamor spadajo fotografije, ki so v območju dopustnega gledanja, kategorijo spodobnosti in (v odnosu do *hororja*) gnusnosti. Poleg tega pa Bryant omenja še eno pomembno stvar, tj. da družba mora razumeti, da fotografi delujejo in fotografirajo nagonsko. Niso namreč novinarji, ki bi zbirali dejstva (v Patterson in Wilkins 1994: 196). Veliko fotografov se namreč drži načela »slikaj najprej, urejaj potem«, a pogosto samo dejanje fotografiranja neko osebo enako prizadene kot kasnejša objava (prav tam).

Mogoče je v primeru profesionalnih fotoreporterjev ali fotografov stanje drugačno. Nacionalno združenje fotografov Amerike (National Press Photographers Association) ima svoj etični kodeks. V uvodu kodeksa je zapisano: »NPPA (Nacionalno združenje fotografov, op. K. Z.) prepozna in potrjuje dejstvo, da se morajo fotoreporterji ves čas držati najvišjih standardov etičnega obnašanja pri služenju javnemu interesu«. V nadaljevanju kodeks opozarja, da noben etični kodeks ne more predpostaviti vsake situacije, četudi sta zdrava pamet in dobra presoja priporočljiva pri uporabljanju etičnih principov.

5. KJE JE MEJA MED JAVNIM INTERESOM IN PRAVICO DO ZASEBNOSTI?

»Naloga novinarja ni, da ugotovi javnosti, ampak da ji služi. To ni vedno lahko« (Carole Rich 1997: 49).

»Žal pa novinarji ne vidijo meje med zasebnostjo in javnostjo. Prav tu se kaže prepad med 'kvalitetnim' in 'priljubljenim' tiskom. Slednji (rumeni tisk) v imenu preiskovalnega novinarstva uganjajo umazano gonjo brskanja po intimnosti državljanov. Nihče ni več varen pred vdori televizijskih kamer, fotoaparatom, radijske in druge prisluševalne tehnike,« meni Vreg (1996: 18).

Kodeks PCC v preambuli pravi, da kodeksa ne smemo interpretirati tako ozko, da bi s tem ogrozili njegovo predanost k spoštovanju pravic posameznika, in tudi ne tako široko, da bi povzročili nepotrebno vmešavanje v svobodo izražanja ali da bi preprečili objavo v interesu javnosti. Zopet se nam poraja misel, da je nujno iskati srednjo pot.

Tudi Lampe (2004: 65) pravi, da mora prva omejitev pravice do zasebnosti biti javni interes. Pravica do zasebnosti, po mnenju avtorja, ne sme preprečiti nobene objave dejstev, ki so v splošnem interesu vseh ljudi. Kje je meja med obema pravicama, je pa seveda težko določljivo.

Zaznavanje zasebnega se nanaša na področje, znotraj katerega smo prosti v svoji intimnosti z drugimi ter lahko sledimo ciljem, ki jih imamo, ne da bi pri tem bili predmet javnega bolščanja (Kieran v Richards 2001: 188). Po drugi strani pa je treba pustiti človeka pri miru, če v dogodku, ki ga zadeva, ne obstaja javni interes. Novinarji, ki vdirajo v življenja ljudi, ki žalujejo, so upravičeno kritizirani. Tu so boljši le tisti novinarji, ki iskreno sprašujejo vpletene ljudi, če jim ni težko dajati izjav, in fotografi, ki vprašajo, če lahko fotografirajo, ter novinarji, ki ravnajo s prijatelji in sorodniki žrtev s sočutjem (Goodwin in Smith 1994: 277).

Osnovno vprašanje novinarske etike je odnos do resnice. Pisana in govorjena beseda sta sredstvi za doseganje resnice, ki je sredstvo za doseganje najvišjih družbenih ciljev. Osrednja naloga novinarja je, da se zavzema za resnico, kolikor je lahko spozna v določenem času. Posredovanje resnice pa je v določenih primerih možno upravičeno omejiti. Gre za primere, kjer bi pravica do resnice posegala na področja, na katerih zahteva poklicna etika posebno pozornost in varovanje zasebnosti. Le poklicna etika novinarjev je pot do neodvisnega in odgovornega novinarstva (Drčar-Murko 1988: 617 in 619).

Black, Steele in Barney (v Sheridan Burns 2002: 72) podajajo 10 vprašanj, za katera bi bilo priporočljivo, da bi si jih zastavil vsak novinar, še posebej pred poročanjem o etično spornih področjih:

1. Kaj vem in kaj moram izvedeti?
2. Kaj je moj novinarski namen?
3. Kaj so moji etični poudarki?
4. Katera organizacijska in profesionalna vodila moram upoštevati?
5. Kako lahko v proces odločanja vključim druge ljudi, ki imajo drugačne poglede in različne ideje?
6. Koga vse bo moja zgodba prizadela? Kaj so njihove spodbude in katere so zakonite?
7. Kako bi se jaz počutil, če bi bil na mestu nekoga izmed prizadetih?
8. Kakšne so možne posledice moje odločitve? Tako dolgoročne kot kratkoročne?
9. Katere so moje alternative, da povečam svojo odgovornost za resnicoljubno poročanje in kar se da zmanjšam škodo?
10. Ali lahko jasno in popolnoma upravičim svoje mišljenje in svojo odločitev? Svojim kolegom, javnosti in vpletenim?

Lahko naredimo zaključek, da je v primerih poseganja v zasebnost meja med pravico do zasebnosti in javnim interesom težko določljiva. In zdi se, da je edina rešitev prav v upoštevanju kodeksov novinarjev in v presojanju urednikov, ki morajo za takšno delo biti ustrezno usposobljeni. V nadaljevanju naloge se bomo posvetili raziskovanju nekaterih primerov družinskih tragedij v dveh slovenskih časopisih. Poskušali bomo pokazati, da ni vse, kar se v obeh objavlja, v javnem interesu.

6. NOVINARSKOETIČNA ANALIZA

6.1 RAZISKOVALNI NAČRT

Za metodo preučevanja sem izbrala kvalitativno metodo, in sicer študijo primera. To pomeni, da bom posamezne primere preučila z novinarskoetično analizo. Zanimajo me predvsem kršitve členov Kodeksa novinarjev Slovenije (2002), ki sem jih izpostavila v nalogi in se nanašajo na pravico do zasebnosti. S pomočjo novinarskoetične analize prispevkov bom torej ugotavljala očitne etične kršitve novinarjev pri poročanju o družinskih tragedijah oz. umorih/ubojih in poskusih umorov/ubojev. Poleg tega me zanimajo tudi etične dileme novinarjev, kjer kodeks ne zadošča. Ugotovljene dileme bom presojala po Potterjevem modelu moralnega presojanja, kar mi bo dalo odgovor na vprašanje: Ali je v analiziranem prispevku bilo zadoščeno javnemu interesu ali pa je prišlo do kršitve pravice do zasebnosti?

Analizirala bom prispevke, ki ustrezajo definiciji družinske tragedije. Ta se glasi: družinska tragedija je huda nesreča, žalosten, pretresljiv in usoden dogodek (Priročni slovar tujk 2005: 838), v katerega so vpleteni družinski člani oz. sorodniki neke družine. Običajno gre za umor, uboj ali kako nesrečo znotraj družine. Analizirala bom primere, kjer žrtev in domnevni storilec prihajata iz iste družine ali ju veže vsaj sorodstvena vez. Posvetila se bom predvsem umorom in poskusom umorov znotraj družine.

Da je prispevek umeščen v vzorec moje analize, morajo biti zagotovljeni naslednji pogoji:

- prispevek mora govoriti o družinski tragediji (po prej omenjeni definiciji),
- o dogodku morata pisati Delo in Slovenske novice,
- gre za prvo objavo o družinski tragediji (nadaljnje so izpuščene), in sicer v obdobju od 1. 10. 2004 do 30. 9. 2005.

V izbranem obdobju je bilo objavljenih 17 prispevkov, ki zadoščajo navedenim kriterijem za uvrstitev v vzorec. Besedila v časopisu Delo najdemo na strani »črna kronika«, v Slovenskih novicah pa ponavadi na tretji strani ali v njeni bližini. Enota vzorca je novinarsko besedilo, ki sporoča o družinski tragediji. Z novinarskoetično analizo, s katero preučujem prispevke v celoti, torej skupaj s fotografijo in naslovjem, bom poskušala ugotoviti, katere člene Kodeksa novinarjev Slovenije (2002) so v obravnavanih primerih avtorji kršili in katere oblike vdiranja v posameznikovo zasebnost se v njih pojavljajo.

Prispevke bom najprej opisno predstavila, nato pa bom ugotavljala očitne kršitve Kodeksa novinarjev Slovenije (2002), ki jih bom za vsak primer posebej izpostavila. Etične dileme bom preučila še po Potterjevem modelu moralnega presojanja. Na koncu bom naredila

primerjalno analizo med obema medijema ter tako potrdila ali zavrnila svojo začetno tezo, ki pravi, da oba medija v primerih poročanja o družinskih tragedijah vdirata v zasebnost posameznikov.

6.2 ANALIZA PRIMEROV

1. SMRT DEKLICE

V tragični nesreči je umrla 11-letna deklica. Deklica naj bi se s svojo materjo sprla, medtem ko je ta rezala pico. Pri tem naj bi mati tako nerodno vrgla nož, da se je odbil od mize ter priletel v dekličine prsi. Prispevek o dogodku je v obeh medijih objavljen 12. 10. 2004.¹²

V Delu je vest objavljena na strani 8, ki je v tem časopisu rezervirana za črno kroniko. Obsega 29 vrstic z naslovom »Tragična smrt deklice« in natančno določenim krajem dogodka – Roženpelj. Fotografije ni, avtor pa je podpisan s kraticami (Z. L. D.). V Slovenskih novicah je prispevek objavljen na strani 3, fotografije so 4, avtor je Vojko Zakrajšek.

Iz prispevka novinarja Dela izvemo, da je policijsko poročilo o dogodku suhoparno in ne navaja imen vpletenih: »S policijske postaje Novo mesto so včeraj sporočili, da je v še nepojasnjenih okoliščinah umrla 11-letna deklica.« Takoj zatem naletimo na kršitev 4. člena Kodeksa novinarjev Slovenije (KNS) (2002), saj novinar ne navede vira, ko pravi: »A vsaj za zdaj kaže, da je smrt petošolke v OŠ Veliki Gaber Monike Papež skrajno nesrečno naključje.« V isti povedi najdemo še eno očitno kršitev kodeksa, saj novinar zapiše celotno ime žrtve in doda ime šole, ki jo je obiskovala. Prepoznamo torej lahko kršitev 20. člena KNS, saj novinar neupravičeno razkriva zasebnost žrtve v javnosti. Obenem pa tudi kršitev 21. člena istega kodeksa, ko neodgovorno objavlja ime žrtve, česar javni interes ne upravičuje. Ker gre za mladoletno osebo, bi moral biti novinar še bolj previden. Njegova identifikacija mladoletne žrtve vodi v kršitev 22. člena KNS. PCC Kodeks v 9. členu pravi, da je treba posebno pozornost nameniti potencialnim ranljivim položajem otrok, ki so bili priča ali pa so žrtev kriminalnega dejanja. Vendar to ne sme omejevati poročanja o pravnih procesih. Z gotovostjo lahko trdimo, da potrebne privolitve staršev ali skrbnikov deklice novinar ni dobil, saj nima navedenega niti vira informacije. V nadaljevanju prispevka novinar natančno opiše dogodek, prav tako brez navedenega vira informacij, a dosledno uporablja zvezo »naj bi + deležnik na - l«.

¹² Opredelitev dogodka (iz objav znana dejstva), ki je potrebna za izvedbo Potterjevega modela moralnega presojanja, bo v nalogi vedno predstavljena že na začetku analize posameznega primera in je pri morebitni uporabi modela ne bomo ponovno navajali.

Prispevek Slovenskih novic nosi naslov »Konica noža v dekličinem srcu«, z dodanim čeznaslovom, značilnim za ta medij. Po kratkem opisu podatkov, ki jih je v javnost posredovala policija, in ki ne vsebujejo identifikacijskih podatkov žrtve, novinar zapiše: »Izvedeli smo, da so v soboto popoldne v novomeško bolnišnico pripeljali 11-letno Moniko Papež, učenko 5. razreda osnovne šole v Velikem Gabru.« Tudi tu prepoznamo kršitev 20. člena KNS, pa tudi 4. člena kodeksa, saj bi tu bila nujna navedba vira informacij. Novinar v nadaljevanju identificira še eno mladoletno udeleženko tragedije – 16-letno Katjo, ki je Monikina polsestra. Poleg tega navede starost in polno ime matere, polno ime sedanjega partnerja matere in ime Katjinega brata. Vse to kaže na kršitev 21. člena KNS v delu, ki se nanaša na pozornost ob objavljanju imen storilcev, žrtev in družinskih članov. V prispevku izvemo podrobnosti o dogodku, kot tudi govorice, ki krožijo po okoliških krajih. Te so navedene brez virov. Posebnost prispevka so fotografije. Na njih je hiša, v kateri se je zgodila tragedija, vasica, kjer hiša stoji, pa tudi vasica, v kateri živi Monikin oče. Na koncu prispevka je naveden natančen datum, ura in kraj pogreba deklice, kar nam poraja še dodatna vprašanja o upravičenosti objavljanja takšnih podatkov, saj s tem ne koristimo nikomur.

2. SUMLJIVA SMRT NA TIRIH

Vlak je 11. 10. 2004 v bližini Murske Sobote povozil 60-letnega Velimirja T. Prispevka o sumljivi smrti na tirih sta 12. 10. 2004 objavljena v obeh medijih. Policisti so ugotovili, da je bilo na kraju dogodka malo krvi, kar kaže na to, da naj bi bil moški umorjen, še preden ga je povozil vlak. V Delu je o dogodku objavljena vest, poleg katere najdemo tudi fotografijo. V Slovenskih novicah je prispevek objavljen na strani 5, pod naslovom »Je vlak povozil umorjenega?«. Opremljen je s štirimi fotografijami.

V Delu je naveden kraj dogodka, in sicer Bratonci. Novinar zapiše ime pokojnika in njegovo starost: »toda smrt 60-letnega Veliborja T. iz Murske Sobote se jim je kmalu zazdela sumljiva«. Kot vir informacij se pojavi strojevodja, ki pa ni imenovan, policija, pa tudi »zanesljivi viri«, kot svoj vir imenuje novinar. Novinar je podpisan s kraticami, na fotografiji pa lahko vidimo kraj dogodka, torej vlak in poleg policiste. Fotografija ni sporna, saj na njej ni nikakršnih podrobnosti, kot je na primer truplo žrtve. Kljub temu je sporna omemba imena in kraja bivanja žrtve. Sporna je tudi naslednja trditev: »domači natikači, ki jih je imelo obuto obglavljeno truplo«. Menimo, da krši 20. člen KNS in pomeni vdor v integriteto žrtve.

V prispevku v Slovenskih novicah (SN) izvemo polno ime žrtve in celo njegov naslov bivanja: »nedeljska smrt 60-letnega Velimirja Todoroviča iz Finžgarjeve ulice 27 v Murski

Soboti pa uradno še ni okvalificirana kot umor.« Novinar navede sporočilo, ki ga je dobil od Policijske uprave Murska Sobota, kjer ni podatkov o imenu žrtve. »Po naših zanesljivih podatkih« je vir podatka, da je policija izdala tiralico za sinom pokojnega, Alenom, ki je študent prava. Ne vemo, ali je novinar bil prisiljen zamolčati vir tako pomembnega podatka, ali je to zgolj kazalnik, da gre za namigovanja in govorice. Na ta način je sin pokojnega takorekoč imenovan za osumljenca, kar ne dovoljuje objavljanja celega imena in ostalih podatkov. Novinar imenuje še hčerko pokojnika (Alis), natančen podatek o podjetju, kjer je bil domnevno umorjeni zaposlen (Računalniški inženiring v Industrijski ulici v Murski Soboti), doda še podatek (brez vira) o zdravstvenem stanju pokojnika. Pokojnikova žena naj bi zanesljivo bila v bolnišnici, a ni znano, v kateri. Sklepamo, da gre za namigovanja oz. govorice. Ob prispevku so 4 fotografije; sporni sta tisti dve, na katerih prepoznamo hišo, v kateri je živela žrtev, saj je z njima možno identificirati družino. V zapisu o dogodku zaznamo kršitev 4. člena KNS, saj novinar ne navaja virov. Z objavo podrobnosti o zdravstvenem stanju žrtve in njegove žene novinar krši 20., 21. in obenem tudi 22. člen KNS.

3. RANIL ŽENO IN SI SODIL SAM

V Cerovcu pri Šmarju je prišlo do tragedije. S policijske uprave Celje so sporočili, da naj bi 67-letnik streljal na 59-letno soprogo in jo obstrelil, nato pa smrtno zadel še njunega 31-letnega sina. Ko so prispeli policisti, ki jih je uspela priklicati mati, naj bi odjeknil še en strel, in tako očetu kot sinu ni bilo več pomoči.

Prispevka sta v obeh medijih objavljena 25. 10. 2004. V Delu zasledimo vest o dogodku, s fotografijo hiše, v kateri je prišlo do streljanja. Novinar se podpiše s kraticami (P. B.). V SN je prispevek dolg pol strani in opremljen z dvema fotografijama: fotografijo hiše družine in fotografijo celjske bolnišnice. Prispevek je podpisan, avtor je Domen Mal.

Prispevek v Delu povzema poročilo policije. Kot vir informacij je navedena celjska policijska uprava, ki je sporočila, da je med sporom v družinskem krogu prišlo do streljanja. 67-letni A. K. je streljal na 59-letno soprogo, ki jo je obstrelil in je pobegnila k sosedom. Potem je smrtno zadel 31-letnega sina. Po prihodu policistov, so povedali sosedje, je bil strelec še živ, a si je kmalu po tem sodil sam. V prispevku ni objavljenih polnih imen, udeleženih v tragediji, so pa kratice imen in starost vseh družinskih članov, ki v kraju, kot je Cerovec, lahko pomenijo razkritje identitete. Edini vir prispevka sta policija in sosedje, ki pa niso imenovani. Gre za kršitev 4. člena KNS, saj sosedje niso primeren vir informacij o poteku dogodka. Hkrati pa so neimenovani. Fotografija prikazuje hišo, v kateri so živeli člani

družine, in kljub temu, da je posneta od daleč, objava pomeni kršitev 20. člena KNS, saj v primeru tragedije objavljanje začetnic imen vpletenih, kraja bivanja ter fotografije njihove hiše ni primerno in škoduje vpleteni družini, ki jo bralci lahko prepoznajo.

V prispevku v SN že v uvodu izvemo polno ime storilca, žene in sina. »Alojz Krašovec, 67 let, naj bi z lovsko puško ubil 31-letnega sina Lojzka, ranil 59-letno ženo Stanislavo in sodil še sebi.« Pohvalimo lahko le dosledno spoštovanje domneve nedolžnosti s stavčno zvezo »naj bi + deležnik na -l«. Novinar svojih virov ne imenuje; zanimivo je, da ves prvi odstavek prispevka govori o nekom, a ga oz. jih nikoli ne omeni: »Grozdje so metali v brente, se zraven pomenkovali, opoldne pa sedli za lesene mize, da se okrepčajo.« »Družinska tragedija«, kratko pravijo danes. »Ne bi je bilo treba.«

V nadaljevanju novinar navede vir, in sicer celjsko policijsko upravo, ki pa ne govori o imenih vpletenih. Nadaljuje: »Hiša na številki 16 je od najbližjih sosedov oddaljena približno 300 metrov.« Tako nam jasno pokaže naslov, na katerem se je zgodila tragedija. Poleg objave imen vpletenih – kršitev 21. člena KNS – je to očitna kršitev 20. člena KNS. Pod kršitev 20. člena, obenem pa tudi 21. in 22. člena KNS, lahko štejemo še razkritje podrobnosti iz življenja otrok: »Alojz in Slavica sta imela tri otroke, dve hčerki, ki menda živita v Mariboru, ena naj bi bila ekonomistka, druga pa modna kreatorka, in sina. Lojzek, kot so mu pravili, je bil inženir. V Celju je živel pri dekletu.« Pa tudi navedbe govorice, kot na primer: »Oče in sin naj torej ne bi imela nikakršnega razloga za prepir«, »Saj se tudi v soboto nista sprla onadva, poprimejo domnevno boljše obveščeni.« Gre za namigovanja neimenovanih virov, torej za govorice. Ugotavljamo kršitev 4. člena KNS.

4. NAŠLI TRUPLO STAREJŠE KRANJČANKE

10. 12. 2004 so kranjski kriminalisti pri preiskovanju suma storitve kaznivega dejanja v stanovanju v Kranju našli truplo starejše ženske. Policisti sumijo, da naj bi bila 72-letnica umorjena. Kot je povedal policist, so truplo našli v »groznem stanju«.

Oba medija poročata o dogodku naslednji dan, 11. 12. 2004. V Delu je objavljeno daljše poročilo, z dvema fotografijama. Avtorica je Špela Žabkar, medtem ko v SN prispevek zavzema celo stran in ima 6 fotografij, avtor je Mirko Kunšič.

Nadnaslov prispevka v Delu pove veliko »Grozljiva najdba med preiskavo stanovanja v bloku«, še bolj zgovoren pa je sam naslov »Truplo starejše Kranjčanke so našli v hladilniku«. Da naj bi truplo našli v hladilniku, so le govorice, saj policisti tega niso povedali novinarki, kar izvemo v prvem delu prispevka. Namesto da bi navedla vir informacije, navede zvezo

»zdaj se že ve«. Vprašanje je tudi, ali je javnost upravičena, da izve takšne podrobnosti dogodka, kot je to, da je bilo truplo v hladilniku. Prepoznamo etično dilemo, ki jo bomo preverili po Potterjevem modelu moralnega presojanja in ugotovili, ali gre za informacijo, ki je v javnem interesu ali ne.

Viri informacij so poleg policije (Simon Velički, vodja sektorja kriminalistične policije PU Kranj) še »ena od sosed« in »sosed Vlado Đačič« ter »sosed Đuro Čulibrk, sicer hišnik«, in »hišnikova žena Anica«, ki pa vsi govorijo zgolj o poznanstvih z umorjeno. Ne moremo očitati pretiranega nenavajanja virov informacij, saj so ti, razen enega, popolno navedeni. Umorjena je omenjena s polnim imenom in priimkom, starostjo, naveden je njen polni naslov (Planina I, Ulica Tončka Dežmana 8), kar za obveščanje javnosti o dogodku ni potrebno in pomeni kršitev zasebnosti žrtve. Novinarka namreč z vdiranjem v zasebnost žrtve (njeno identifikacijo) krši tudi pazljivost pri omembi imen. Prepoznamo kršitev 20. in 21. člena KNS. Osumljenec, ki naj bi bil njen sin, je omenjen z imenom (Bojan) in naj bi ga policisti že prijeli (čeprav je to neuradna informacija). Domnevo nedolžnosti novinarka spoštuje. Tudi fotografije razkrivajo identiteto žrtve in osumljenca; na eni je vhod v stanovanje, na drugi pa posnetek stanovanjskega bloka, kjer sta oba živela. To, skupaj s prej omenjenimi kršitvami, pomeni kršitev 22. člena KNS.

Prispevek v SN z naslovom »Mamo razkosal in zamrznil?« namiguje na krivdo osumljenega sina pokojne ženske. V nadaljevanju sicer novinar dosledno spoštuje domnevo nedolžnosti. Tudi v poročanju tega časnika je sporen natančen opis v naslovu – je to podatek, ki se tiče javnosti? To bomo preverili s Potterjevim modelom.

Ponovno je sporna objava vseh identifikacijskih podatkov vpletenih. Novinar navede ime domnevno umorjene (Elizabeta Jakiša) in njeno starost (72 let), ime in starost osumljenega sina (Bojan Kaštrun, 36 let), polni naslov stanovanja, kjer je pokojna stanovala (Ulica Tončka Dežmana 8, na Planini), ter fotografiji bloka, hišnega zvonca in vhoda v blok. Ugotavljamo kršitev 20. in 21. člena KNS. Kje je novinar dobil podatke o tem, da sta policista našla truplo v hladilniku, ni razvidno. Kot viri informacij se v prispevku znajdejo: »zakonca, stanovalca bloka«, »številni drugi stanovalci«, »tisti, ki so pokojno bolje poznali«, »šepetajo ljudje«. Uradni viri so polno imenovani: »Zdenko Guzzi, načelnik kranjskega Operativno-komunikacijskega centra PU Kranj«, »načelnik Sektorja kriminalistične policije Simon Velički«, s polnim imenom in priimkom sta navedena tudi dva izmed sosedov pokojne (ki sta na eni od fotografij). Novinar o domnevnem storilcu zapiše: »sicer zasvojenec z mamili«. Kje je dobil ta podatek, ni znano, s tem je jasno škodil duševni integriteti osumljenca. Poleg tega zapiše podatke o njegovem življenju in življenju matere, ki so zasebni in niso podprti z

navedenim virom informacij, kar kaže na kršitev 4. člena KNS. Ugotavljamo, da novinar vdira v zasebnost tako žrtve kot tudi osumljenca in s tem krši 20. in 21. člen KNS, pa tudi 22. člen istega kodeksa, saj navaja podrobnosti zdravstvenega stanja osumljenca. Ker slednji še ni obtožen, je podatek o njegovi domnevni zasvojenosti odveč.

Presojanje po Potterjevem modelu:

Etični problem: Ali sta novinarja Dela in SN upravičeno objavila podatek o tem, kje naj bi se nahajalo truplo umorjene in v kakšnem stanju je bilo? Gre za javni interes, ali zgolj za zadovoljitev radovednosti bralcev?

Vrednote:

- Pravica javnosti do obveščeniosti o dogodku, saj gre za hujši zločin. Javnost mora biti obveščena, zlasti če je osumljenec morda še na prostosti in s tem ogroža tudi druge ljudi.
- Pravica do zasebnosti in duševne integritete žrtve in tudi njene družine.
- Pravica do zasebnosti sina – osumljenca.
- Pravica do poštene obravnave domnevnega storilca. S tem, ko objavljamo zasebne podatke o domnevnem storilcu in podrobnosti o dogodku, škodujemo tudi njemu. Povzročimo mu lahko veliko škodo, zlasti če se izkaže, da ni kriv.

Upoštevanje zunanjih dejavnikov:

- Dejstvo je, da sta bila prispevka objavljena v Delu in Slovenskih novicah. Za prvi časnik velja, da se od njega ne pričakuje toliko podrobnosti o dogodku, kar je značilnost že samega formata časopisa in prispevkov v njem. Za drugega pa ljudje pričakujejo, da jim bo dal več podrobnosti o dogodku in vpletenih ljudeh, saj gre za tabloid, vendar gre tu za »običajne ljudi« in se tudi poseganje v zasebnost zmanjša.
- Novinarji morajo upoštevati svoj kodeks, ki vsebuje navodila o poročanju v takšnih primerih. Upoštevati morajo načela o zasebnosti, senzacionalizmu ...
- Zakonske omejitve na področju pravice do zasebnosti, varstva osebnih podatkov, spoštovanja domneve nedolžnosti idr.

Etična načela:

Teleologi: Skozi tehtanje koristi in škode za udeležence lahko ugotovimo, da je v informaciji korist za javnost le ta, da je obveščena o dogodku, ki se je zgodil. Ljudje tako namreč izvedo, kaj se je zgodilo, kar je tudi sicer njihova pravica. Hkrati javnost obvestimo o morebitni nevarnosti tistega, ki naj bi zakrivil takšen zločin. Če zapišemo sporno informacijo, škodujemo zlasti domnevnemu osumljencu dejanja. V primeru, da se izkaže, da je nedolžen,

smo ga zaznamovali za vse življenje. Obenem bi objavili informacijo, ki nima ustreznega vira informacij, kar prinese več škode kot koristi. S tem škodujemo tudi žrtvi.

Najboljše posledice za čim več ljudi bi tako dosegli, če tega podatka ne bi objavili. S tem zaščitimo tako žrtev kot tudi njenega sina, obenem pa ne škodujemo javnosti, saj je dovolj, če zapišemo, da gre za krut zločin.

Deontologi (Kant): Novinar ima dolžnosti do javnosti, do vpletenih in žrtve. Javnost mora izvedeti za dogodek, a obenem moramo paziti na interese družine oz. vpletenih – tudi žrtve. Temelj je spoštovanje dostojanstva osebe, kar pomeni tudi spoštovanje dostojanstva žrtve. Kategorični imperativ zahteva objavo preverjenih informacij in v tem primeru ni spoštovan. Ker smo dolžni govoriti resnico o tistem, kar je v javnem interesu, in nas posledice ne zanimajo, moramo javnosti povedati, da gre za krut zločin. Obenem moramo ostati dovolj moralni, da zaščitimo osumljenca in žrtev. Maksimalna naše odločitve bo dobra za vse podobne primere le, če ne objavimo podrobnosti.

Rawls: Ker ne vemo, kdaj se takšen dogodek lahko pripeti nam, se postavimo v položaj najšibkejšega – v tem primeru je to žrtev in tudi domnevni osumljenec. Sprejeti moramo načelo pravičnosti; javnost moramo obvestiti o krutem dogodku, ki se je zgodil, hkrati pa moramo zaščititi žrtev in domnevnega osumljenca. V javnem interesu so torej podatki, ki so splošni in obveščajo o dogodku, kar pa nepreverjena informacija o kraju, kjer je bilo truplo najdeno, ni. Če hočemo zaščititi najšibkejšega, podatka ne bomo objavili, saj ni v javnem interesu ter lahko določenim posameznikom povzroči škodo.

Lojalnosti:

- Lojalni smo do javnosti, ki jo moramo obvestiti, da se je zgodil krut umor.
- Lojalnost do žrtve in sina, ki imata pravico do zasebnosti in spoštovanja dostojanstva ter intimne.
- Lojalni smo do bralcev, ki od nas pričakujejo določene preverjene informacije.
- Lojalni smo do sebe in do profesionalnega opravljanja svojega dela. Spoštovanje etičnih načel in načel kodeksa je nujno.
- Lojalni smo do svojega delodajalca. V primeru obeh časopisov gre za različni uredniški politiki. V primeru Slovenskih novic je pravica do zasebnosti drugače opredeljena kot v primeru Dela. Odgovorni smo torej tudi za svoje delo, ki je pogojeno s pogoji dela uredništva.

Sodba: Glede na tehtanje etičnih načel ne moremo upravičiti objave podatka o tem, kje se je nahajalo truplo. Gre torej za podatek, s katerim novinarja kršita 20. člen KNS, ko senzacionalistično vdirata v zasebnost žrtve.

5. ŽENO S KLADIVOM PO GLAVI

Dogodek se je zgodil dan pred poročanjem obeh medijev, in sicer v Grosupljem. 45-letna ženska in njen pet let starejši mož sta se sprla in hudo ranjeno ženo so morali odpeljati v ljubljanski Klinični center. Mož naj bi se med preprirom tako razjezil, da je pograbil kladivo in ženo nekajkrat udaril po glavi. Ta je obležala, medtem ko je prepir slišala njuna 20-letna hči, ki je poklicala reševalce in policijo. Mož je mirno počakal na policijo in istega dne so ga odpeljali v psihiatrično bolnišnico Polje.

14. 1. 2005 oba časopisa objavita prispevek o domnevnem poskusu umora v Grosupljem. V Delu je to vest pod rubriko »Na kratko« z naslovom »S kladivom ženo po glavi«. Avtor je podpisan z začetnicami imena (K. D.). V SN najdemo prispevek na strani 7, pod rubriko »Črna stran«, kjer je prispevek dolg le kakšno četrtino strani. Avtorja sta podpisana z začetnicami (V. J., V. A.).

V Delu naletimo na zapis o skorajšnji družinski tragediji, ki je vest. Kot vir informacij najdemo policiste in kriminaliste, natančno nihče od njih ni imenovan. Ne moremo govoriti o očitni kršitvi 4. člena KNS, saj je javnost obveščena vsaj o tem, da so to besede policistov, čeprav poudarjamo, da bi natančno imenovan vir bil seveda boljša odločitev novinarja. To vidimo v naslednjem delu prispevka, ki pa nas pripelje do kršitve novinarja: »Kot so potem ugotovili in zapisali policisti oziroma kriminalisti, sta se 45-letna žena in njen pet let starejši mož sprla v hiši v Prešernovi ulici«. Etična kršitev je navajanje naslova družine, v kateri je prišlo do dogodka. S tem je novinar storil družini enako škodo, kot če bi zapisal polno ime ali priimek družine. A novinar se pri navajanju virov ponovno zaplete, ko pravi: »Kot smo izvedeli, Grosupeljčan še nikoli ni imel opravka s policijo, znano pa je, da ga je zdelovalo bolešno ljubosumje, zaradi česar je tudi že iskal zdravniško pomoč.« Tu gre za govorice, saj novinar ne navaja natančnega vira. Prepoznamo kršitev 4. člena KNS, ki pa hkrati vodi v vdiranje v zasebnost domnevnega storilca, ko novinar zapiše neutemeljena domnevanja, da je bil ljubosumen in celo v bolnišnici. S tem krši tako 20. kot tudi 21. in 22. člen KNS. Novinar neupravičeno objavlja podrobnosti o zdravstvenem stanju moža, ki za obvestilo o dogodku niso pomembna in pomenijo vdor v zasebnost. Sicer pa pisec prispevka ne upošteva domneve nedolžnosti storilca, saj niti enkrat ne uporabi stavčne zveze »naj bi + deležnik na -l« in s tem krši 21. člen KNS. Čeprav je domnevni storilec počakal na policiste, dejanja ni priznal oz. to ni razvidno iz prispevka.

Naslov prispevka v SN je »Ženo s kladivom udarjal po glavi«. Že v vodilu prispevka novinar navede polno identifikacijo vpletene družine: »V Grosuplju je 50-letni Jože Kosec s

kladivom po glavi večkrat udaril pet let mlajšo ženo Barbaro.« Vidna je kršitev 21. člena KNS, saj novinar ne upošteva domneve nedolžnosti domnevnega storilca, ki dejanja ni priznal. Nadaljuje z natančnim opisom kraja dogodka: »Nekoliko iz središča mesta, za nogometnim igriščem, je na Prešernovi cesti, speljani v obliki elipse, mirno naselje novejših družinskih hiš. Pri eni od njih, tisti s številko 23, se je v sredo okrog devete ure zaustavil reševalni avtomobil.« Prepoznamo vdiranje v zasebnost družine, kar pomeni kršitev 20., 21. in posledično 22. člena KNS. Viri niso navedeni ali so navedeni nenatančno. To se vidi v naslednjih primerih: »Prav tako so videli,« (nikjer ne izvemo, kdo), »Sosedje sploh niso pogledali, ali je rešilni avtomobil koga od Koščevih odpeljal«, »Celo natararica iz bližnjega bifeja«, »Po preverjanju pri lastnici«, »Ob pomoči uradnih in drugih informacij je mogoče na kratko sestaviti«, »Kot nam je dejala njena mama, je poškodovana še vedno v kritičnem stanju.« Menimo, da novinar neupravičeno razkriva identiteto tudi natararice in lastnice lokala, saj pove, da gre za lokal, ki je v bližini kraja dogodka. Vplete tudi mamo žrtve, ki jo s tem identificira, in hčerko zakoncev. Na fotografiji ob prispevku je jasno vidna hiša družine, pred njo je avtomobil, ki pa ima zakrito registrsko tablico. A to, glede na vse objavljene podatke o družini, ne skriva veliko.

6. STRELJAL NA SINA

Policisti so zaradi poskusa umora ovadili moškega iz okolice Nove Gorice. V nedeljo jih je namreč poklical 20-letni fant in povedal, da ga je oče hotel ustreliti z malokalibrsko puško. Sin naj bi se sprl z materjo, prišli so policisti, ko pa se je vrnil domov oče, mu je mati povedala o dogodku. Ta naj bi okoli 11. ure zvečer z malokalibrsko puško trikrat ustrelil proti sinu, a ga ni zadel. Policisti so domnevnega strelca pridržali in ga bodo predali preiskovalnemu sodniku.

Prispevka sta v obeh medijih objavljena 1. 2. 2005. V Delu pod rubriko »Na kratko«, v SN pa v skoraj celostranskem prispevku, na strani 3. V Delu avtor ni podpisan, v SN pa sta avtorja dva in oba podpisana s polnimi imeni.

Ker gre v Delu znova za rubriko časopisa, v kateri na kratko predstavljajo vesti o kriminalu, naletimo na kratko vest. Ker so policisti očeta pridržali ter ga kazensko ovadili, to še ne pomeni, da je kriv. Novinar ne spoštuje domneve nedolžnosti, saj povzema poročilo policije, kjer domneva ni izražena. Prepoznamo kršitev 21. člena KNS. Novinar bi lahko navedel tudi vir svojih informacij, ki pa ga ne, zato dodajamo še kršitev 4. člena istega kodeksa.

V SN je že takoj na začetku v čeznaslovu zapisano ime kraja dogodka: »Zalošče«. Prepoznamo kršitve 4. člena KNS, saj novinarja ne navajata natančno svojih virov. Primeri te kršitve so naslednji: »Vaščani pravijo«, »Nekateri vaščani Zalošč se prav nič ne čudijo«, »da le malokdo najde lepo besedo za 19-letnika«, »pravi domačin« itd. Udeleženci skorajšnje družinske tragedije so vsi imenovani z imeni in priimki, starostjo, na dveh fotografijah je hiša družine in vas – naletimo na etično kršitev vdora v zasebnost vse družine, kar pomeni kršitev 20. člena KNS, obenem pa tudi 21. člena istega kodeksa. Novinarja spoštujeta domnevo nedolžnosti, saj uporabljata potrebno stavčno zvezo. Pojavi se kršitev 2. člena KNS¹³, saj novinarja zbirata le podatke o posvojenem sinu zakoncev, njega pa nihče ni vprašal za mnenje o streljanju, ki naj bi si ga, po besedah matere, izmislil sin sam. T. i. vaščani in mama omenjenega 19-letnika govorijo namreč o njem le slabe stvari – da je bil pod vplivom mamil, nikoli nič delal itd., kar je ponovno prevelik poseg v zasebnost tega mladeniča, hkrati pa gre tudi za objavo neutemeljenih obtožb. Poleg tega je enostransko »pričanje« matere o zasvojenosti sina neprimerno in je v takem primeru nujno novinarjevo poročanje o sinovem mnenju. Tudi tu prepoznamo kršitev 20., 21. in 22. člena KNS, saj novinarja nista obzirno poročala o podatkih družine.

7. V PASTORKA VRGEL SEKIRO

16. 2. 2005 so policisti do streznitve pridržali 51-letnika iz okolice Ilirske Bistrice. Zoper njega bodo napisali kazensko ovadbo. Moški naj bi se doma skregal z 19-letnim pastorkom in za njim naj bi vrgel sekiro, ki ga je zadela v nogo in menda lažje poškodovala. Obenem naj bi se moški lotil tudi avtomobila 51-letnice in povzročil za 200.000 tolarjev škode.

Oba časopisa o dogodku poročata 18. 2. 2005. V Delu je vest objavljena v rubriki »Na kratko«, kjer tudi ni fotografij, v SN pa je prispevek na strani 7, in sicer brez imena ali kratice novinarja in brez fotografije. Avtor prispevka v Delu je J. S. V SN je objavljeni prispevek primer kratkih vesti s področja kriminala. V SN je takšna rubrika na strani 7, kjer s kratkimi vestmi obveščajo bralce o »črni kroniki« prejšnjega dne.

V Delu je objavljena vest o dogodku, ki ji ne moremo očitati nobene kršitve. Gre namreč za zelo kratko vest, v kateri so zapisana zgolj osnovna dejstva o dogodku, brez imen ali drugih identifikacijskih znakov.

¹³ Novinar mora pri objavljanju informacij, ki vsebujejo hude obtožbe, poskušati hkrati pridobiti odziv tistih, ki jih te informacije zadevajo (2002).

V SN se vest o dogodku pojavi na t. i. »črni strani«. »V pastorka zalučal sekuro«, se glasi naslov prispevka, ki v časopisu ne zavzema niti tretjine strani. Vest o dogodku je dolga le 16 vrstic in je zelo podobna poročanju Dela. Kot kaže, gre za istega pisca v obeh primerih poročanja, saj gre za skoraj identična zapisa o dogodku.

8. ZADAVIL SINA IN SE OBESIL

Konec februarja leta 2005 je v Ljubljani prišlo do tragedije. Kot so ugotovili policisti in kriminalisti, naj bi 39-letni oče najprej ubil 12-letnega sina in si nato sodil sam. V Delu je objavljen prispevek o tragediji dva dni pozneje, 24. 2. 2005. Istega dne objavijo prispevek tudi v SN. V Delu najdemo srednje dolgo poročilo, s fotografijo, avtor je podpisan s kraticami, medtem ko v SN prispevek zavzema polovico 3. strani, opremljen je z dvema fotografijama in avtor je podpisan s polnim imenom.

Poročilo v Delu nosi nadnaslov »Družinska tragedija« in naslov »Zadavil je sina in se potem obesil«. Menimo, da besedi »zadavil« in »obesil« nakazujeta na krivdo očeta, čeprav mu ta ni dokazana oz. gre za predkazenski postopek. Pisec krši 21. člen KNS. Čeprav novinar v svojem zapisu ne uporablja imen članov družine, pač pa le njihovo starost, vseeno opazimo vdor v zasebnost, saj že v vodilu prispevka navede ulico, kjer je družina stanovala (»v stanovanjski hiši na Tržaški cesti nedaleč od Dolgega mostu«). Vdor v zasebnost vpletene družine je viden še v navajanju nepreverjenih dejstev zasebnega življenja družine. Avtor prispevka natančno navede podatke o zdravju očeta, za katere ne navede vira informacij. Tu gre za kršitev 22. člena KNS, medtem ko identificiranje domovanja družine in podrobnosti življenja njenih članov pomeni še kršitev 20. in 21. člena istega kodeksa. V prispevku je kršen še 4. člen KNS, saj novinar ne navaja dosledno svojih virov informacij.

Prispevek v SN je opremljen z napisom »Zakaj?« in nosi naslov »Umoril je sinka, nato se je obesil«. Že naslov kaže na kršitev domneve nedolžnosti očeta, ki ga novinar prepozna za krivega dejanja – očitna je kršitev 21. člena KNS. Kršitev lahko prepoznamo še v naslednji povedi: »Otroka je veliko močnejši oče zadavil in pustil v sobi, potem pa se je odpravil v dnevni prostor, kjer se je obesil.« Drži, da javnost mora biti obveščena o tragediji, ki naj bi se zgodila, vendar brez očitanja krivde očetu. Prepoznamo lahko vdiranje v zasebnost vpletene družine, in sicer prav vseh članov. Novinar navede natančen naslov družine (»Nizka stanovanjska hiša ob Tržaški cesti«, »V hiši na Tržaški 204 a«). Obenem sta poleg prispevka objavljeni dve fotografiji; na eni je vhod v stanovanje, kjer je družina živela, in na drugi posnetek hiše družine. Novinar objavi podrobnosti zdravstvenega stanja očeta, brez

navedenega vira. Sporen je zlasti naslednji del: »Nismo mogli izvedeti, ali je bil zdaj na bolniški ali ne, toda posledice, očitno tudi psihične, so zanesljivo ostale«. Po podatke o zdravstvenem stanju očeta gre novinar celo na njegovo delovno mesto in navede polno ime podjetja, kjer je bil zaposlen. Navedeno je ime šole, ki jo je obiskoval mrtvi deček. Novinar je šolo obiskal in od neimenovanega vira izvedel, da je bil deček »fejst fant«. Prepoznamo kršitev 20. in 21. člena KNS, v primeru objave podatkov o mladoletnem sinu pa tudi 22. člena istega kodeksa. Poročanje o družinskih razmerah ter o mladoletni žrtvi je grob poseg v integriteto obeh žrtev. Kot viri informacij se pojavijo: policijsko poročilo (ki ne navaja nobenih identifikacijskih podatkov o družini, razen ulico dogodka) ter drugi neidentificirani viri: »Po naših podatkih«, »po nekaterih informacijah«, »razburjeno pripomni sogovornik«. Očitne so kršitve 4. člena KNS.

9. UMOR IN SAMOMOR

Na Preserjeh pri Braniku v občini Nova Gorica so našli dve trupli. Po prvih podatkih naj bi šlo za umor in samomor. Našli so poslovilno pismo domnevnega storilca, ki naj bi po umoru storil samomor z obešanjem. V Delu in SN sta prispevka objavljena 15. 3. 2005. V Delu je vest, dolga 5 vrstic, objavljena pod rubriko »Na kratko«. V SN je prispevek o istem dogodku objavljen na celi 3. strani. Avtor prvega prispevka ni naveden, medtem ko sta avtorja drugega dva (Vlado Jerman in Jure Vest).

V Delu je objavljena kratka vest o zgolj za javnost najpomembnejših podatkih dogodka. Težava je v nenavajanju virov informacij. Novinar uporablja besedno zvezo »po prvih podatkih« – kjer ni jasno za čigave podatke gre, pa tudi zvezo »kot smo izvedeli«, kar tudi ne pove bralcu ničesar o viru informacij. To kaže na kršitev 4. člena KNS, saj bi novinar moral navesti podatek o viru, še zlasti ker v prispevku očitno krši domnevo nedolžnosti domnevnega storilca. Sum na to nam daje že sam naslov prispevka »Umor in samomor«, čeprav ob koncu prispevka novinar zapiše, da bo »natančen vzrok smrti pokazala sodna obdukcija«. Kršenje 21. člena KNS se jasno kaže še z neuporabo »naj bi + del. na -l«. Sicer novinar uporabi to zvezo v stavku: »Po prvih podatkih naj bi šlo za umor«, a v isti povedi prekrši 21. člen, ko nadaljuje: »potem pa je storilec naredil še samomor«. Novinar ni uporabil imen žrtev, naveden je le kraj dogodka in starost obeh udeležencev (očeta in sina) – ker gre za majhen kraj v občini, prepoznamo kršitev 20. in 21. člena KNS.

Prispevek v SN nosi naslov »Očeta s sekiro, nato se je obesil«. Domnevni storilec in žrtev sta imenovana s polnimi imeni in starostjo, dodan je natančen kraj dogodka, tudi številka hiše,

v kateri je prišlo do tragedije. Navedimo le nekaj poudarkov, ki kažejo na identiteto obeh žrtev: »da so na Preserjah pri Braniku, v hiši št. 76b«, »na postelji v spalnici našli v krvi mrtvega 78-letnega Stojana Kodriča, v kletnih prostorih pa obešenega 52-letnega sina Milivoja.« Za zadovoljitev javnega interesa ni potrebno objavljati podrobnosti, kot so »v krvi«, »v spalnici« ipd. Vdor v zasebnost obeh žrtev se še bolj kaže z objavljanjem podrobnosti iz njunih zasebnosti in vpletanjem prijateljev ter družinskih članov. Najbolj izstopajoča je identifikacija matere (»Mati, 80-letna Zora«), novinar objavi tudi njeno zdravstveno stanje: »je bila pred dnevi operirana na kolku v šempetrski bolnišnici«. Tudi tu krši 22. člen KNS. Na treh objavljenih fotografijah je vidna hiša družine, celo ponovno hišna številka in posnetek vasi. To kaže na identifikacijo žrtev in družine.

Čeprav novinar v naslovu in vodilu prispevka v SN uporablja trdilno obliko za to, da gre za umor in samomor, pa kasneje v prispevku pravilno uporabi zvezo, ki izkazuje domnevo nedolžnosti: »Milivoj naj bi v večernih urah«. V isti povedi ponovno pozabi na nedolžnost in nedokazanost dejanja, ko pravi: »nato pa si je sodil sam v kletnih prostorih hiše.« Nihče ni namreč takoj po dogodku že mogel trditi, da je domnevni storilec resnično storil samomor. Gre za kršitev 21. člena KNS, čeprav novinar kasneje v celem odstavku navaja poročilo o dogodku in celo vir – okrožno sodnico svetnico Darinko Kogoj. A tudi ta ne upošteva domneve nedolžnosti, kar seveda ni razlog, da je ne bi upošteval novinar. Viri informacij so bolj ali manj uporabljeni brez natančne identifikacije (Operativno komunikacijski center v Novi Gorici, sodelavec, po nepreverjenih informacijah, prav vsi vaščani, znanci), kar kaže na kršitev 4. člena KNS, saj je imenovani vir le že omenjena Darinka Kogoj. Polno identificiran je še znanec družine, ki je našel trupli (Boris Kavčič). Novinar gre tako daleč, da objavi številne podrobnosti o družini. Najprej o očetu Stojanu, potem o pokojnem sinu, omeni celo drugega sina in ga imenuje, navaja tudi podrobnosti o materi. Vse navedbe so brez kakršnihkoli virov. To in že prej omenjena identifikacija obeh pokojnih ter družinskih članov, skupaj s podrobnostmi iz življenja vse družine, pomenita kršitev 20. člena in hkrati 21. člena KNS, saj novinar razkriva intimne in zasebne podatke o družini, ki niso v javnem interesu. Kršen je 22. člen KNS, saj novinar neodgovorno objavi fotografije, ki razkrivajo identiteto družine, enako stori tudi v primerih objave podatkov o bolezni matere in podatkov o družini.

10. DVAINDVAJSETLETNI SIN UBIL MATER

13. 3. 2005 je v bloku na Dunajski cesti v Ljubljani prišlo do družinske tragedije. Policisti in kriminalisti so ugotovili, da naj bi neznani storilec žensko nekajkrat zabodel, verjetno z

nožem. Kmalu jih je sled pripeljala do žrtvinega sina, ki naj bi bil psihični bolnik in mora jemati zdravila. Ta je osumljen, da je umoril svojo mater.

Delo in SN poročata o dogodku 15. 3. 2005. V Delu je poročilo opremljeno s fotografijo. Avtor je podpisan s kraticami (K. D.). V SN je prispevek objavljen na peti strani, napisan je čez celo stran, avtor je Domen Mal. Poleg je objavljenih pet fotografij. Poudariti velja, da besedilo o dogodku zavzema le pol strani, v drugi polovici namreč avtor govori o podobnem dogodku, ki se je zgodil nekaj mesecev prej, nedaleč od tokratnega kraja dogodka.

V Delu se naslov glasi: »Dvaindvajsetletni sin do smrti zabodel mater«, kar že takoj kaže na kršitev domneve nedolžnosti sina umorjene in s tem 21. člena KNS. Kršitev istega člena se kaže še v naslednjih stavkih: »Kaj je fanta vrglo iz tira, da je do smrti zabodel mater, oziroma kaj naj bi bilo povod za to, pa se verjetno ne bo nikoli izvedelo.« Avtor navede tudi identifikacijske znake, ki omogočijo bralcem, da prepoznajo družino, ko pravi: »v enem od stanovanj v bloku na Dunajski 133 za Bežigradom«, »v stanovanju v drugem nadstropju bloka«. Poleg tega je na objavljeni fotografiji tudi omenjeni blok, v katerem je prišlo do tragedije. Prepoznamo vdor v zasebnost družine, ki jo je doletela tragedija, in s tem kršitev 20. člena KNS, saj ta podatek kaže na nedovoljen poseg v zasebnost žrtve. Z objavo fotografij hiše, v kateri živi družina, novinar krši 21. člen istega kodeksa. Etično neprimerno je objavljanje zdravstvenega stanja domnevnega storilca: »da je osumljeni mladenič psihični bolnik, da se je že večkrat zdravil in da bi moral ves čas jemati predpisana zdravila«. Tudi to kaže, da gre za neupravičen vdor v zasebnost osumljenega, saj je zdravstveno stanje posameznika njegova zasebna stvar. Prepoznamo kršitev 22. člena KNS, saj pisec z navajanjem takšnih podatkov prizadene integriteto osumljenega. Če je bila njegova bolezen vzrok za domnevni zločin, bo pokazala preiskava in sojenje. Kršena je tudi njegova pravica do zasebnosti (20. člen KNS) in 21. člen istega kodeksa, ker novinar ni pazljiv pri objavi fotografij. Kolikor lahko razberemo, je novinar dobil podatke od kriminalistov in policistov, a gre za podatke, ki so zasebni. Novinar krši 4. člen KNS, saj ne navaja virov svojih informacij. Ne navede natančnega vira, ko govori o podatkih, ki naj bi jih dobil od policije in kriminalistov. Proti koncu prispevka pravi še: »Včeraj popoldne se je še izvedelo, da so osumljenega«, kjer ponovno ni navedenega vira.

V SN je prispevek objavljen pod čeznaslovom »Tragično« in naslovom »Njegov rojstni dan, njena noč smrti«. Etično kršitev zaznamo že v vodilu prispevka, kjer avtor prispevka polno identificira osumljenega in njegovo mater: »Ljubljčan Vili Žagar je osumljen, da je v noči na nedeljo, ko je dopolnil 22 let, umoril svojo mater, 48-letno Marijo Žagar«. Naslednja poved se glasi: »Zaradi duševne motnje se je že nekajkrat zdravil v bolnišnici v Polju.«

Prepoznamo vdor v zasebnost tako žrtve kot tudi osumljenca, saj ta še ni obtožen in je njegovo polno ime za zgodbo nepotrebno. Gre za kršitev 20. člena KNS, saj novinar objavlja podatke, ki niso v javnem interesu in obenem krši 21. člen istega kodeksa. To utemeljujemo z dejstvom, da so osumljenega pridržali policisti in ni nevaren za okolico in ljudi. Objavljanje podatkov o zdravstvenem stanju osumljenca pa je po naših prejšnjih ugotovitvah grob poseg v zasebnost posameznika in pomeni kršitev 22. člena KNS. Kot vir informacij novinar uporablja sosede vpletene družine, a brez natančnih podatkov o tem, za koga gre (»Bližnja soseda pove«, »Upokojenski par nekaj vrat naprej«, »Iz neuradnih, vendar zanesljivih virov«). Prepoznamo kršitev 4. člena KNS, saj bi v primeru podatkov, ki jih ti viri povedo (govorijo o duševni motnji osumljenca in njegovem značaju), novinar to moral podkrepiti s kompetentnimi viri ter jih tudi identificirati. Sosedje niso primerna izbira virov za dajanje informacij o zasebnosti vpletenih v tragedije. Poleg tega z navajanjem takšnih izjav novinar krši 22. člen KNS, saj ne pokaže dovolj obzirnosti pri prenašanju izjav o vpleteni družini, ki jih dajejo sosede družine (npr.: »Videlo se je, da je drugačen. Duševno, veste.«). Novinar je nekje izbrskal tudi podatek, da osumljeni naj ne bi jemal zdravil, objavi pa tudi podrobnosti iz življenja družine – vse brez imenovanih virov. Prepoznamo kršitev 20. in 21. člena KNS, ki pa vodita tudi v kršitev 22. člena istega kodeksa, saj novinar ni dovolj obziren pri poročanju o družinski tragediji.

11. UBIL ŽENO IN SE OBESIL

2. 6. 2005 je v Godemarcih prišlo do družinske tragedije. Sin je zjutraj našel mrtvo mater, nato pa še očeta. Znano je le, da sta oba umrla nasilne smrti, ostalo bo pokazala obdukcija. Neuradno naj bi mož umoril svojo ženo, po neuspelem poskusu samomora pa naj bi se obesil v gospodarskem poslopju.

Oba medija poročata prvič o dogodku 3. 6. 2005. V Delu je to krajše poročilo z naslovom »Ubil ženo in se obesil«, avtor je Jože Pojbič. Poleg je fotografija. V SN je prispevek objavljen na strani 3. Avtor je podpisan s karticami (E. L.). Prispevek z naslovom »Mater in očeta je našel mrtva« ima štiri fotografije.

V poročanju Dela prepoznamo kršitev 21. člena KNS, ki se tudi v tem primeru kaže že v naslovu prispevka (»Ubil ženo in si sodil sam«), saj v trenutku poročanja še ni uradno potrjeno, da je res šlo za umor s samomorom. Gre za neuradna namigovanja, ki niso potrjena in se pojavijo v prispevku še v prvem odstavku. Ker gre za majhno vasico v občini Ljutomer, je jasno, da je novinar z objavo imen vpletenih povzročil škodo – ne le za njih same, pač pa

tudi za morebitne sorodnike, prijatelje ... Novinar zapiše ime vasi (Godemarci), doda podatek, da je to »nedaleč od Male Nedelje«, poleg tega pa doda še natančen naslov: »in v gospodarskem poslopu v Godemarcih 33«. Prepoznamo kršitev 20. člena KNS in obenem 21. člena istega kodeksa, saj imenovanje žrtev pomeni poseg v njihovo zasebnost in s tem tudi kršenje integritete vpletenih. Novinar ne navaja virov informacij. To so v prispevku: »policija«, »sosedje« in »je pa bilo slišati« – torej govornice. S slednjimi novinar podkrepi svoj opis družine, ko pravi: »da je bila umorjena Marta Ferenček precej ukazovalna, Mirko Ferenček pa je bil baje včasih ljubosumen. Mirko je bil tudi hudo bolan, saj je imel raka. Ne eden ne drugi nista bila zaposlena in sta obdelovala nekaj lastne zemlje«. Neutemeljeno objavljane podatkov o zdravstvenem stanju žrtev oz. domnevnih storilcev je grob poseg v zasebnost in ni v javnem interesu – tudi če je to bilo res, ni dokazana povezava z dogodkom in kaže na novinarjevo sklepanje, da je do tragedije prišlo zaradi bolezni – kršitev tudi 22. člena KNS. Fotografija ni sporna, saj je posneta od daleč.

Naslov prispevka v SN ne očita nikomur storitve dejanja: »Mater in očeta je našel mrtva«. V identifikaciji družine gre novinar SN še dlje kot novinar Dela, saj zapiše polno ime sina (Sašo Ferenček) ter poudari dejstvo, da je po poklicu policist. Enako kot v Delu, tudi v SN najdemo imena, starost umrlih ter polni naslov družine. Tudi fotografije so tu bolj zgovorne; na eni se jasno vidi gospodarsko poslopje, kjer naj bi si oče vzel življenje, na drugi je hiša družine, medtem ko sta na drugih dveh sosedi družine. Dodano je ime in zaposlitev drugega sina. Zanimivo je, da v tem primeru novinar kar se da dosledno spoštuje navajanje virov; »nam je policijski tiskovni predstavnik Zoran Kosi«, »Najbližja soseda Marija Cimerlajt priznava«, »je še posebno prizadelo starejšo domačinko Angelo Vrbnjak«. Opazimo nekaj kršitev oz. nenavajanja virov informacij, ki govorijo o zasebnosti družine: »pri nekaterih sosedih in znancih«, »mnogi se sprašujejo«. Prepoznamo kršitev 4. člena KNS. Novinar pri poročanju tudi komentira, ko pravi, da je »gotovo, da sta zakonca vse skrivnosti in vzroke za krvavi dogodek odnesla s sabo«, in še, da je bil S. Ferenček vaju marsičesa, a »gotovo ni nikoli niti pomislil, da bo v krvi našel svoje starše, ki so ga še do včeraj hranili in šolali, ga vodili do kruha in življenja«. Objavljeni so podatki o življenju družine, kar napeljuje bralca, da je bil oče zelo bolan in je mogoče to vzrok tragedije. Navedeno je še, da je bil oče ljubosumen, kje je delal itd. Vse to, skupaj z identifikacijo žrtve in domnevnega storilca, kaže na kršitev 20. člena KNS in obenem 21. člena istega kodeksa, saj vsi ti podatki niso v javnem interesu in so obenem nepreverjeni (kar se tiče ugibanj o motivu dejanja). Neprimerno poročanje vodi v kršitev 22. člena KNS. Novinar spoštuje domnevo nedolžnosti.

12. UMOR IN POSKUS UMORA

29. 6. 2005 je sredi Bistrice ob Sotli prišlo do družinske tragedije. 22-letnik naj bi ponoči vdrl v hišo svojega tri leta starejšega brata in začel streljati nanj ter na njegovo dekle. Pri tem naj bi brata ubil, dekle pa huje ranil. Delo in SN poročata o dogodku dan po njem, 30. 6. 2005. V Delu najdemo malo daljše poročilo, avtor je podpisan (Primož Škerl), poleg je fotografija. V SN pa prispevek zavzema celo stran v časopisu, poleg je 6 fotografij, avtor je Boštjan Celec.

Nadnaslov v Delu se glasi »Umor in poskus umora v Bistrici ob Sotli«, medtem ko je prispevek naslovljen z naslovom »Ustrelil brata in ranil njegovo dekle«. Ker gre zgolj za prva domnevanja policije o tem, kaj se je resnično dogajalo, prepoznamo kršitev 21. člena KNS, saj novinar ne upošteva domneve nedolžnosti domnevnega storilca. To kršitev lahko najdemo tudi kasneje v besedilu, na primer: »Dvaindvajsetletni Jaka Ulčnik je ponoči vdrl v«, »izvlekel pištolo in v spalnici začel streljati nanju. Brata je ubil, dekle pa huje ranil«. Izvemo polna imena vseh vpletenih (kršitev 21. člena KNS): »Dvaindvajsetletni Jaka Ulčnik«, »tri leta starejši brat Jože z dekletom Nino Lojen«. Na prepoznavanje domnevnega storilca in tudi žrtev kaže še naslednji podatek, ki za zgodbo nima pomena, le še bolj razkrije identiteto vpletenih: »Ulčnik je ponoči vdrl v hišo (domačini ji pravijo Hriberškova hiša)«, »z dekletom Nino Lojen (na istem naslovu imata tudi salon pohištva)«. Grobo je kršena pravica do zasebnosti osumljenca dejanja, ko novinar poroča o njegovih preteklih prekrških, a v določenem delu brez ustreznega vira. Jasno se vidi, da informacij o tem ni dobil od policije, saj zapiše: »Kot smo še izvedeli«. Avtor doda še domnevo: »Osumljeni ima menda tudi težave z mamili«. Prepoznamo kršitve 20. člena KNS, saj novinar posega v zasebnost ljudi, ki jih je doletela huda tragedija, ter bralce seznanil z zdravstvenim stanjem in nedokazanimi domnevami o osumljencu, kar kaže na kršitev pravice do duševne integritete. Prepoznamo kršitev 22. člena KNS, ko novinar navaja podatke o zdravstvenem stanju osumljenca, hkrati pa tudi kršitev 20. in 21. člena istega kodeksa. Slednji kršitvi sta vidni predvsem v navajanju identifikacijskih znakov vseh vpletenih. Kljub temu, da gre za poročilo o dogodku, se novinar ne more zadržati, da ne domneva o motivu za dejanje: »toda bržčas gre za neurejene družinske zadeve, kajti mladenič je menda svojcem pogosto grozil.« Ponovno prepoznamo poseg v integriteto osumljenca. Kot vir informacij se, poleg neimenovanih, pojavi še vodja sektorja kriminalistične policije Policijske uprave Celje Robert Mravljak, ki je novinarju tudi podal nekatere informacije o preteklosti osumljenega. H kršitvam dodajamo še kršitev 4. člena KNS, saj je novinar zapisal nekatere podatke, ki niso opremljeni z viri, pa bi morali biti

(npr. del prispevka, ki govori o njegovi domnevni zasvojenosti). Fotografija poleg prispevka je sporna; gre za posnetek zaprte krste, ki pa ravno tako pomeni kršitev duševne integritete in zasebnosti vpletenih.

Prispevek v SN poleg čeznaslova »Kozjansko« nosi naslov »Ustrelil brata in njegovo dekle«, kar kaže na to, da je domnevni storilec ubil oba. Novinar krši 21. člen KNS, saj osumljenega razglasi za krivega že v naslovu prispevka. Kot potrditev kršitve najdemo v vodilu prispevka besede, ki kažejo na krivdo osumljenega: »s pištolo vdrl v stanovanje«, »ko je začel streljati«. Kršitev zasledimo tudi v nadaljevanju prispevka (»Brat je umoril brata ter hudo ranil njegovo dekle«). Poleg tega tudi izvemo vse identifikacijske podatke vpletenih; kraj dogajanja, imena vpletenih, imena družinskih članov osumljenca, na identiteto pa kažejo še fotografije. Slednjih je kar 6; na treh sta žrtvi, na dveh hiša, v kateri se je zgodila tragedija, in na eni krsta. V primeru zadnje znova ugotavljamo, da gre za etično sporno fotografijo, ki posega v zasebnost vpletene družine in žrtve.

Očitna je kršitev 21. člena KNS, kot tudi 20. člena istega kodeksa. 21. člen KNS je kršen predvsem zaradi poročanja novinarja o podrobnostih življenja družine obeh bratov – gre za podrobnosti o številu družinskih članov in za natančno identifikacijo vseh. Poleg tega je sporno dejstvo, da novinar objavi vse informacije, ki jih je dobil od »znancev in prijateljev družine«, s čimer krši 4. člen KNS, saj podatki o življenju osumljenca niso v javnem interesu. Znanci in prijatelji niso primerni viri informacij o življenju vpletenih v tragedijo. Obenem je to tudi kršitev 22. člena KNS, saj vse omenjeno kaže na nepremišljeno poročanje o vseh vpletenih. Pokaže se vdor v integriteto osumljenca, saj bralec izve (od nenavedenih virov) podrobnosti o njegovem psihičnem stanju, pa celo o otroštvu in razmerah v družini. Kot viri informacij se pojavljajo: »neko dekle«, »eden od krajanov«, »eden od policistov«, »Jakovi sošolci in družinski znanci« ... Edini verodostojni in polno imenovani vir je Robert Mravljak, prvi mož celjskih policistov, ki govori o kriminalni preteklosti osumljenca. V primeru poročanja o slednjem novinar upošteva domnevo nedolžnosti.

13. OČE USTRELIL HČERKO

V kraju blizu Slovenske Bistrice naj bi 45-letnik ustrelil svojo 18-letno hčerko, ki je umrla na pragu sosedove hiše. Šlo naj bi za tragičen zaključek večletnega nasilja v družini. Oče se je kasneje sam predal policiji.

Delo in SN poročata o dogodku 3. 8. 2005. V Delu je poročilo daljše in opremljeno z dvema fotografijama. Avtor je podpisan (Peter Rak), medtem ko je v SN prispevek objavljen na strani 3, avtor je Aleš Andlovič. Objavljenih je 6 fotografij.

Nadnaslov prispevka v Delu je »S puško ustrelil hčerko« in naslov »Dekle se je mrtvo zgrudilo na sosedovem pragu«. Ker novinar zapiše, da se je storilec kasneje sam predal policiji, bi lahko sklepali, da je pisec storil prav s tem, ko je kršil domnevo nedolžnosti. Kot navaja Šinkovec (1996: 36), novinarju ne moremo očitati kršitve dolžnosti spoštovanja domneve nedolžnosti v štirih okoliščinah, med katerimi najdemo tudi naslednje: če je posameznik sam javno množičnim občilom povedal, da je storil dejanje in tega ni preklical, in še: če je novinar pravilno ponovil izjavo tretjega, ob dejstvu, da gre za prevladujoč javni interes.¹⁴ Novinar ves čas uporablja trdilno obliko zapisovanja dogodka in okoliščin. Glede na dejstvo, da je oče priznal dejanje policistom, lahko sklepamo, da je novinar pravilno povzel izjavo tretjega – torej policistov. Z etičnega vidika ne moremo zagotovo trditi, da je to pravilna odločitev, zato bomo primernost objave krivde očeta preverili z modelom moralnega presojanja. V prispevku lahko ugotovimo kršitev 4. člena KNS, saj v celotnem prispevku ni niti enega vira, razen »po besedah sosedov«. Kršitev 20. člena KNS prepoznamo v identifikaciji žrtve (Nives Tič), ki je povrh vsega komaj 18-letno dekle, in v objavi njene fotografije. Identificiran je njen polbrat (Elvis Podgrajšek), domnevni storilec (Slavko Tič, zaposlen na Gozdni upravi v Slovenski Bistrici), pa tudi žena (Danica). Na drugi fotografiji je hiša, v kateri je prišlo do tragedije, kar razkriva kraj zločina, novinar pa zapiše še naslov (Grajska cesta 19, Oplotnica). Kršen je 21. in 20. člen KNS, saj novinar neupravičeno posega v zasebnost družine s tem, ko objavi podatke o njih samih ter o kraju, kjer živijo. To vodi v kršitev 22. člena, saj novinar ni dovolj obziren pri poročanju o tragediji.

Tudi SN storilca omenijo že v naslovu prispevka: »Pobesneli oče ustrelil hčer«. Pojavlja se enaka etična dilema kot v prejšnjem primeru, ki jo bomo prav tako preverili. V nadaljevanju zasledimo objavo polnih osebnih podatkov vseh vpletenih, kot tudi naziv podjetja, kjer je bil oče zaposlen, in naslov, kjer je družina stanovala. Na eni fotografiji je umorjena hčerka, na drugi pa hiša družine. Zadnji del prispevka je namenjen razlagi življenja družine. O odnosih med člani družine veliko pove znanec in sovaščan Janez Pušnik, ki je polno imenovan in na eni izmed fotografij. Imenovana je tudi prijateljica umorjene deklice (Ines Klančnik) in očividec dogodka (Denis Mord) – oba sta prav tako na fotografijah. Novinar dokaj dosledno

¹⁴ Šinkovec (1996: 36) navaja še naslednje okoliščine, v katerih novinarju ne moremo očitati nespoštovanja domneve nedolžnosti: 1. če gre za poročanje o razpravi v parlamentu oz. njegovih organih, 2. če gre za poročanje o prvostopni sodbi in je poudarek na dejstvu, da ta še ni pravnomočna, 3. če gre za neposredno oddajanje radia ali televizije ter novinar pri tem ni zanemaril potrebne novinarske skrbnosti.

navaja vire svojih informacij, tako da mu ne moremo očitati kršitve 4. člena KNS. Četudi kje vir ni popolnoma jasen, je jasen vsaj pri omenjenem poročanju o življenju družine in umorjene deklice. A podrobnosti iz življenja družine niso pomembne za obveščeno javnost o dogodku. Prav tako ne bi bilo potrebno objaviti polnih imen in naslova družinskih članov. Prepoznamo kršitev 20. člena KNS, saj novinar neupravičeno posega v zasebnost vse družine, in obenem 21. člena istega kodeksa, saj objavlja imena, ki za razumevanje zgodbe niso najpomembnejša. Krši tudi 22. člen istega kodeksa, saj pri objavi fotografij in poročanju o družini ne pokaže dovolj obzirnosti, ko se osredotoči na podrobnosti iz življenja družine.

Presojanje po Potterjevem modelu:

Etični problem: Sta novinarja obeh medijev upravičeno objavila identifikacijske podatke očeta, ki se je policiji predal sam? So ti podatki v javnem interesu ali ne?

Vrednote:

- Pravica javnosti do obveščenoosti. Javnost ima pravico biti obveščena o dogodku in dejstvu, da se je oče predal sam. S tem novinar obvesti ljudi, da domnevni storilec ni več nevaren za okolico, saj je v priporu. Opozori javnost na posledice, ki jih povzroča posedovanje orožja.
- Pravica do zasebnosti osumljenca, ki ni kriv, dokler mu krivda ni dokazana na sodišču. Ali je novinar upravičeno kršil domnevo nedolžnosti, ali se le ni zavedal škode, ki jo lahko povzroči osumljencu?
- Pravica do zasebnosti družine in prijateljev. Z objavo podatkov o domnevnem storilcu ožigosamo tudi družino dekleta in prijatelje, sorodnike družine.
- Pravica do poštene obravnave osumljenca dejanja, saj mu lahko z objavo njegovih osebnih podatkov zelo škodimo. Predstavljati si moramo, da je mogoče za dogodek bil kriv kakšen drug dejavnik (bolezen) in bi osumljenca, če bi nekoč prišel iz zapora, ves čas spremljala podoba morilca.

Upoštevanje zunanjih dejavnikov:

- Novinar mora upoštevati Kodeks novinarjev Slovenije, ki zahteva spoštovanje domneve nedolžnosti.
- Novinar se lahko ravna po načelih, ki jih navaja Šinkovec in torej povzame trditev policije, da se je človek predal sam. Če policija izda polno ime tistega, ki se je predal, še ne pomeni, da je objava teh podatkov tudi etično pravilna.

Etična načela:

Deontološki pristop: Če je spoštovanje osebe naše glavno vodilo, se moramo po njem tudi ravnati. Objavljanje podatkov domnevnega storilca pomeni kršitev spoštovanja osebe. Po kategoričnem imperativu moramo objavljati preverjene informacije, kar informacije policije so. Čeprav nas posledice objavljanja takšnih podatkov ne zanimajo, mora biti maksima naše odločitve takšna, da bo veljala za vse podobne primere. Odločiti se moramo, da spoštovanje osebe zahteva spoštovanje njene zasebnosti, torej tudi imena in drugih identifikacijskih znakov. Po drugi strani pa je podatek, da se je človek predal sam, v javnem interesu in tako primeren za objavo, poleg tega pa je tudi opremljen z ustreznim virom. Z deontološkega vidika objava takšnih podatkov ne more postati univerzalen moralni zakon, saj s tem posegamo v zasebnost posameznika in ne spoštujemo osebe.

Teleološki pristop: Če tehtamo pozitivne in negativne posledice objave takšnih podatkov, vidimo, da so pozitivne posledice objave zgolj v opozorilu javnosti, kako nevarno je lahko orožje in kakšne so lahko posledice dolgoletnega nasilja v družini. Negativne posledice pa se pokažejo za družino, ki je vpletena v tragedijo, za sorodnike, prijatelje in seveda za žrtev. Obenem tudi za osumljenca, saj mu objava njegovih podatkov prinaša več škode kot koristi. Vidimo, da so negativne posledice objave večje od pozitivnih, zato se določimo, da jih ne objavimo.

Zlata sredina: Iščemo srednjo pot objave. Ker je dogodek v javnem interesu, moramo dejstva dogajanja sporočiti javnosti. Sem seveda spada tudi dejstvo, da se je storilec predal sam. Ena skrajnost je torej ta, da domnevnega storilca identificiramo in ga hkrati označimo še za krivega, medtem ko je druga skrajnost v objavi njegove identifikacije in podatka, da se je predal sam. Srednja pot je tako objava dejstva, da se je predal sam, a brez identifikacijskih znakov osumljenca. S tem zadovoljimo javni interes in imena ne objavimo, saj bi s tem posegli v zasebnost posameznika in se tudi preveč osredotočili na eno skrajnost. Sredina je objava podatka, da se je storilec predal sam.

Lojalnosti:

- Lojalni smo do javnosti, ki jo moramo obvestiti o dogodku in o dejstvu, da se je storilec predal sam.
- Lojalni smo do storilca. Objava njegovih podatkov pomeni poseg v njegovo zasebnost, ki jo moramo prav tako zaščititi.
- Lojalni smo do sorodnikov družine in prijateljev, saj so nekateri celo videli dogodek. Tudi njim bomo zadostili, če povemo, da se je storilec predal sam.
- Lojalni smo do drugih članov družine, ki jih takšna objava lahko zaznamuje in prizadene.

- Lojalni smo do samega sebe: ali lahko živim s povzročitvijo škode drugemu?

Sodba:

Glede na tehtanje etičnih načel se odločimo, da osebnih podatkov domnevnega storilca ne objavimo. Javnost je dovolj obveščena z dejstvom, da se je predal sam, in javni interes ne sega na področje osebnih podatkov osumljenca. Novinarja obeh časopisov z objavo podatkov storilca kršita njegovo pravico do zasebnosti.

14. UMORIL SINA

50-letni oče naj bi pokončal 27-letnega sina. Šlo naj bi za fizični obračun med omenjenima, pri čemer naj bi oče segel po sekiri in z njo večkrat udaril sina po glavi. Zatem naj bi uporabil še strelno orožje. Oba časopisa sta o dogodku poročala 29. 8. 2005. Delo je objavilo malo daljše poročilo, poleg je ena fotografija, avtor je Miha Rubin. SN so objavile prispevek s petimi fotografijami na 3. strani. Avtor prispevka je Aleš Andlovič.

Pod nadnaslovom »Krvavi obračun v Brezju« in naslovom »S sekiro in pištolo umoril sina« najdemo v Delu prispevek o družinski tragediji, čeprav vsaj nadnaslov kaže na kakšen drugačen zločin (npr.: obračun med kriminalnimi združbami ipd.). Zanimivo je, da se je tokrat storilec policiji predal sam, in tako lahko sklepamo, da je osumljeni tudi kriv umora svojega sina. Vsekakor je novinar pravilno povzel podatke policije ter objavil, da se je storilec predal sam in mu zato ne moremo očitati kršenja domneve nedolžnosti storilca. Poleg prispevka je objavljena fotografija vklenjenega očeta (ki se je predal sam) in tudi njegovi osebni podatki. To pa ni v javnem interesu, kot je pokazal tudi prejšnji obravnavani primer. Objava fotografije in njegovega polnega imena ne koristi boljši obveščenosti javnosti, pač pa pomeni grob poseg v zasebnost domnevnega osumljenca.

Mogoče je manj razumljivo, da novinar zapiše, da je šlo za obračun med »po neuradnih podatkih Markom in Andrejem Poličem«. Takšen stavek je bodisi nepotreben bodisi brez pomena, če v prispevku zasledimo polni naslov družine (Dupleška cesta 77). Tudi v nadaljevanju novinar govori o očetu – Marku Poliču – kot o storilcu, in o Andreju Poliču kot o žrtvi. Vir informacij je v prispevku še sosed, ki ni imenovan. Ta sicer ne pove nobene zasebne informacije, sporna bi lahko bila le ta, da »je očeta obiskovala neka prijateljica«. A ni imenovana, tako temu lahko rečemo zgolj govorice. Sosed ni imenovan s polnim imenom, poleg tega ni v njegovi pristojnosti, da daje izjave o zasebnosti svojega soseda – kršitev 4. člena KNS, saj gre za nepopolno navajanje virov informacij, hkrati pa za poseganje v zasebnost družine (20. člen KNS). Novinar zapiše: »pogled na truplo je bil menda grozljiv« –

domnevne podrobnosti s kraja dogodka niso v javnem interesu. Kot smo že pokazali v enem od prejšnjih primerov, podajanje nazornih opisov trupel oz. okoliščin dogodka ne sodi v prispevek.

Nazoren je naslov poročanja SN »Sprva s sekiro, nato s pištolo«, a nikogar neposredno ne obtožuje. To stori napis »Oče sina«, ki je pripet na naslov prispevka. Tudi tu izvemo vse identifikacijske podatke osumljenega očeta (50-letni Marko Polič, v manjši stanovanjski hiši v Brezju, Dupleška cesta 77) in žrtve (Andrej Polič, 27-letni sin). Če je na eni fotografiji oče viden le v hrbet, pa je že na drugi fotografiran od spredaj, in poraja se enaka kršitev kot v primeru poročanja Dela. Na identifikacijo družine kaže tudi fotografija hiše, kjer je družina živela. Na drugih dveh fotografijah je posnet odvoz krste, kar smo že označili za kršitev. Viri informacij so sosedje, ki niso imenovani in govorijo o zasebnem življenju omenjene družine. Vir informacij o sinovi nezaposlenosti pa je »kot smo izvedeli« – kršitev 4. člena KNS. Čeprav novinarju ne moremo očitati nespoštovanja domneve nedolžnosti, ta vseeno krši 21. člen KNS v delu, ko objavlja identifikacijske podatke osumljenca in hkrati dve njegovi fotografiji. Vdira v zasebnost osumljenca ter krši 20., 21. (novinar ni pozoren pri objavi fotografij in imen storilca) in obenem 22. člen KNS. Sama objava identifikacijskih podatkov žrtve in podatkov o družinskem življenju je kršitev tako 20. člena kot 21. člena KNS. Vse to ponovno vodi v kršitev 22. člena KNS, saj kaže na nespoštovanje ljudi, ki jih je doletela nesreča.

15. UMORIL ŽENO

Na policijsko postajo v Mostah je prišel 58-letni moški in povedal, da je doma umoril svojo ženo. Policisti so našli žensko mrtvo, kraj dogodka pa si je ogledala tudi preiskovalna sodnica. Osumljeni naj bi s sekiro ženo večkrat udaril po glavi in telesu. S kazensko ovadbo ga bodo predali preiskovalnemu sodniku.

O dogodku sta oba medija poročala 20. 9. 2005. V Delu je vest sicer kratka, medtem ko je fotografija večja kot običajno. Avtor je podpisan zgolj s kraticami J. S. V SN je prispevek na 3. strani. Opremljen je s petimi fotografijami, avtor je Vladimir Jerman.

Prispevek v Delu nosi naslov »Policistom prišel povedat, da je umoril ženo«. Edino, kar zbode v oči, je navedba naslova kraja dogodka (»v ulici Ob železnici« (na fotografiji)) ter objava fotografije hiše, v kateri je prišlo do tragedije. Četudi novinar ne objavi imen vpletenih, je naslov para oz. družine dovolj zgovoren. Tudi v tem primeru gre za poseg v zasebnost posameznika in s tem kršitev 20. in 21. člena KNS. Drugi družinski člani niso

vpleteni, prav tako tudi ne nepreverjeni in neidentificirani viri. Storilec se je predal sam, zato novinarju s pravnega vidika ne moremo očitati nespoštovanja domneve nedolžnosti. Z etičnega vidika mora novinar zaščititi tudi zasebnost domnevnega storilca – torej ne objavljati njegovih identifikacijskih znakov.

Naslov prispevka v SN »S sekiro je umoril ženo« je značilen za ta medij. Vsi vpleteni so polno identificirani; domnevni storilec Mujo Piralić, žena Fatima, sin Jasmin, podana je starost vseh treh. Poleg tega je objavljen celoten naslov njihovega domovanja (»Ob železnici 1«, »v večstanovanjski hiši«) in fotografije stanovanja ter hiše družine. Vse to jasno kaže na identificiranje vse družine – kršitev 20. in 21. člena KNS, saj novinar posega v zasebnost in tudi duševno integriteto vpletenih. Prav tako gre za kršitev 22. člena KNS, saj novinar, vsaj pri objavi fotografij, ni spoštoval zasebnosti družine, ki jo je doletela tragedija. Glede identifikacijskih podatkov storilca ne moremo takoj trditi, da jih je novinar neupravičeno objavil. Kot so pokazali že prejšnji podobni obravnavani primeri, novinarju z vidika zakona ne moremo očitati nespoštovanja domneve nedolžnosti, a z vidika etike je objava identifikacije storilca, ki se je predal sam, vseeno kršitev 21. člena KNS. Storilcu krivda še ni dokazana, lahko da v resnici sploh ni kriv dejanja, in zato naj bi novinar v takšnem primeru zaščitil tudi zasebnost in dobro ime osumljenca. Tu pa je kršil 20., 21. in posledično tudi 22. člen KNS.

O nasilnosti storilca spregovorijo sosedge, ki niso identificirani. Vprašljiv je tudi izbor ljudi, ki govorijo o zasebnosti družine, ki jo je doletela tragedija, saj sosedge niso verodostojen vir takšnih informacij. Novinar uporabi naslednja imenovanja virov: »Pogovorili smo se še z drugimi sosedi in ugotovili«, »O Fatimi govorijo«, »Sosed«, »Sosedo poudarjajo«, itd., kar je kršitev 4. člena KNS, saj bi tu moral navesti vir, ki podaja takšne obtožbe o osumljencu. Kot vir se pojavi tudi ravnateljica OŠ Božidarja Jakca Staša Rejc, kjer je bila žrtev zaposlena – še en poseg v zasebnost, saj ravnateljica spregovori o življenju umorjene (»Vemo tudi, da je lepo skrbela za svoje otroke. Pa, da je imela težko življenje in da ji je bilo z možem prav gotovo težko.«). Pa tudi sin pokojne, ki ravno tako spregovori o osumljenčevi nasilnosti in celo o tem, da je oče dejanje storil načrtovano. Je to dovolj trdno dejstvo, da se osumljenca v prispevku obravnava kot storilca in se ga tudi poimenuje? Zdravstveno stanje posameznika sodi v njegovo zasebnost in je torej pisanje o njem nepotrebno. Na koncu novinar, ko govori o neukrepanju policije, doda komentar »Kako tipično!«, kar kaže na njegovo osebno mnenje, pa tudi posploševanje, ki v prispevku nima kaj iskati. Dodana sta ura in kraj pogreba pokojne, katerih namen ni znan.

16. UMRL NARAVNE SMRTI?

Nasilne smrti naj bi umrl 62-letnik iz okolice Krškega. Moški je umrl zaradi poškodb glave, ki naj bi nastale v pretepu med družinskimi člani, kar je potrdila tudi sanitarna obdukcija. Žena je trdila, da naj bi mož umrl naravne smrti, medtem ko dejstva kažejo drugače. Novinarji na kraju dogodka naletijo na ženo pokojnega in njunega 20-letnega sina, ki kaže znake vinjenosti ter prepove materi govoriti z novinarji.

Delo in SN poročata o dogodku 24. 9. 2005, torej dan po prejetju obvestila od policije. V Delu najdemo poročilo, ki je dolgo približno četrtno strani, poleg je fotografija, avtor je Matej Košir. V SN je prispevek na strani 3 in zavzema celo stran. Opremljen je s štirimi fotografijami, avtor je Vojko Zakrajšek.

Ker gre za primer smrti, ki je vzbudil zanimanje policije, je takšen tudi nadnaslov prispevka v Delu »Nesrečni padeč ali posledica nasilja?« in naslov »Poškodbe glave so vzbudile sum«. Sicer naslov sam po sebi nikogar ne obtožuje, je pa obtoževanje oz. nespoštovanje domneve nedolžnosti vidno že v vodilu prispevka, saj novinar ne uporablja stavčne zveze, ki bi kazala na nedolžnost osumljenih (žene in sina). To se nazorno kaže, ko novinar zapiše: »sta njegova žena in 20-letni sin smrt poskušala prikazati kot naravno«. Vzrok smrti je udarec v glavo, kar pa ne pomeni, da sta to storila osumljenca. Prepoznamo kršitev 21. člena KNS. Glede identifikacije vseh vpletenih lahko rečemo, da sta kršena 20. in 21. člen KNS, saj novinar razkrije osebne podatke vpletenih v tragedijo. Izvemo ime in starost žrtve in sina pokojnega ter ime matere. Podobno je z naslovom družine (Brezje pri Podbočju v občini Krško), saj je to dokaj majhen kraj, in s fotografijo, na kateri sta oba osumljenca. Prepoznamo tudi kršitev 21. člena KNS, saj so navedeni podatki vseh družinskih članov, kar za prispevek ni nujno potrebno. Obenem pa tudi kršitev 22. člena KNS, saj objavljanje omenjenih podatkov ne kaže na obzirnost novinarja pri poročanju. Viri informacij v prispevku so tako uradni (policija, Sašo Jejčič – načelnik kriminalistične policije v Krškem), družinski člani (žena Slavka, sin Matjaž) in novinar sam. Slednji s svojim opažanjem pride do zaključka, da je sin »tako vinjen, da je komajda stal«. Kot vir informacij o družini se pojavijo tudi sosedge, ki ravno tako omenjajo alkohol. Sicer niso imenovani, kar lahko štejemo za kršitev 4. člena KNS, saj gre za resne obtožbe o stanju družine. Novinar namiguje na dejstvo, da se je zločin oz. domnevni umor zgodil ravno zaradi alkohola, kar omeni takoj za podatkom, da je bil sin ob obisku novinarjev vidno vinjen. Zapiše: »Tako se je verjetno začel in končal tudi usodni družinski prepir v sredo.« Gre za ugibanja novinarja, ki v obvestilu o dogodku nimajo kaj iskati. Poleg tega dejstvo, da je družina živela na robu socialnega roba (brez vidnega vira

informacije), nima nobene veze z dogodkom in le še povečuje stopnjo vdiranja v intimo družine (kršenje 20. člena KNS).

SN že v naslovu spoznajo sina pokojnega za krivega, ko zapišejo: »Po pretepu je oče obležal mrtev«. Zgovoren je tudi čeznaslov »alkohol«, ki namiguje na vpliv alkohola. Novinar zapiše, da bosta oba (sin in mati¹⁵) ovadena državnemu tožilstvu, a to ne opravičuje dejstva, da novinar ne spoštuje domneve nedolžnosti obeh. Tega ne stori tudi, ko poroča o poročilu policije. Vse kaže na kršitev 21. člena KNS. Identifikacija je tudi v tem primeru sporna; izvemo imena in starosti vseh treh vpletenih, natančen naslov družine (s hišno številko 16), fotografije pa so zgovorne same, saj sta na dveh izmed njih oba osumljena. Prepoznamo kršitev 20. in 21. člena KNS, kot tudi 22. člena istega kodeksa. Viri informacij so: policija, žena Alojzija, sin Matjaž, novinar sam in sosedje. Slednji so imenovani kot »eden od domačinov«, »nekateri«, »pokažejo« ... Imenovana je še ena od sosed, in sicer z imenom (Kati), ki je spregovorila o srečanju s sinom pokojnega. Sosega je tudi na eni izmed fotografij. Ker v določenem delu prispevka neimenovani viri govorijo zgolj govornice (predvsem v zadnjem delu prispevka, ko govorijo o alkoholu), prepoznamo kršitev 4. člena KNS. Novinar vplete svoj komentar, ko govori, da policija le zavaja javnost, kar je kršitev 11. člena KNS, saj novinar ne ločuje komentarja od informacij in razlika med poročilom o dogodku ter komentarjem ni jasno vidna.

17. OČE UBIL PASTORKA

25. 9. 2005 je prišlo do družinske tragedije v Mariboru. V njej je bil ubit 27-letni fant, 45-letni moški pa je bil ranjen. Po neuradnih informacijah naj bi slednji zabodel svojega 27-letnega pastorka, v obračun pa naj bi se vmešal še 15-letni sin domnevnega storilca. Tega so po odpustu iz bolnišnice priprli, pastorek pa je zaradi hudih poškodb umrl na kraju dogodka.

V Delu objavijo vest o dogodku 26. 9. 2005, medtem ko SN poročajo 27. 9. 2005. V Delu gre za vest s fotografijo, avtor je podpisan s kraticami (P. R.). SN posvetijo tragediji celo 3. stran, poleg je 5 fotografij, avtor je Aleš Andlovič.

V Delu vpleteni niso identificirani s polnimi imeni. Izvemo le njihovo starost. Zapisan je naslov družine, kjer je prišlo do tragedije, kar ravno tako identificira vse vpletene (Ljubljanska ulica 94 v Mariboru). Ker je v dogodek vpletena mladoletna oseba, je to vdiranje v zasebnost in s tem kršitev 20. in 22. člena KNS. Viri informacij na splošno niso sporni, a

¹⁵ V prispevku SN je ime matere Alojzija, medtem ko je v prispevku Dela to ime Slavka.

novinar doda zapis »neuradne informacije«, kar kaže na kršitev 4. člena KNS. Vir »kot kaže« prav tako ni primeren, saj novinar v tem delu govori o domnevnem poteku dogodka in bi za to moral navesti vir informacij (kršitev 4. člena KNS). Kljub temu upošteva domnevo nedolžnosti domnevnega storilca. Fotografija prikazuje, kako odnašajo krsto s truplom žrtve. Fotografija krste je etično sporna, saj, kot smo že povedali, takšna fotografija ni v javnem interesu. Še posebej je to sporno v primerih, ko so vpleteni mladoletniki.

Poročanje v SN se začne s kršitvijo domneve nedolžnosti, saj že naslov pravi »Zaklal pastorka, hotel tudi ženo«. Kršenje 21. člena KNS in z njim domneve nedolžnosti se pojavlja še naprej v prispevku: »ga je na grozovit način umoril njegov oči«, »ranjenega morilca«. Kršitev tega člena se kaže tudi kasneje v prispevku, ko novinar v zgodbo vplete 15-letnega sina, ki naj bi zabodel očeta. Vsi vpleteni so polno imenovani in poleg je navedena njihova starost; celo ostali otroci, ki za zgodbo niso pomembni. Če temu dodamo še navedbo polnega naslova družine in fotografije, ki kažejo domovanje družine, prepoznamo kršitev 20. in 21. člena KNS. Očitna je tudi kršitev 22. člena KNS, saj novinar v prispevku s polnimi imeni in starostmi imenuje vse ostale otroke v družini; izmed njih je le eden star 18 let, ostali so mladoletni. Enaka kršitev velja tudi v primeru 15-letnika, ki naj bi zabodel svojega očeta.

Zanimivi so viri informacij, ki jih navaja novinar in ki posegajo v zasebnost tako domnevnega storilca kot vse njegove družine. Kot lahko razberemo, je novinar dobil obvestilo o dogodku od policije in kriminalistov. Ostali viri pa so še: »Prebivalci stanovanjskih blokov v Ljubljanski ulici« in »njeni znanci«. Dejstvo, da novinar v velikem delu prispevka o preteklosti družine, odnosih med družinskimi člani in tudi o poteku dogajanja na dan tragedije, piše brez navajanja kakršnegakoli vira, kaže na očitno kršitev 4. člena KNS. Pri objavljanju takšnih podrobnosti in podatkov bi novinar moral navesti vir. S tem, ko tega ni storil, je posegel v duševno integriteto vse družine. To je povzročil tudi z neustrezno izbiro virov informacij, ki govorijo o razmerah v družini. Tako kot v primeru poročanja Dela, je tudi tu na eni od objavljenih fotografij krsta, ki etično ni primerna za objavo.

6.3 PRIMERJAVA POROČANJA OBEH MEDIJEV

Vsi analizirani prispevki o družinskih tragedijah so v Delu objavljeni na strani, ki je rezervirana za »črno kroniko«, medtem ko so v SN določene zgodbe objavljene na 3. strani, nekatere (po naših opažanjih tiste z manj znanimi dejstvi) pa na strani 5 ali 7.

20. in 21. člen Kodeksa novinarjev Slovenije sta zelo pogosto kršena. Objavljanje identifikacijskih znakov žrtev predstavlja kršitev omenjenega kodeksa. Zelo redko opazimo

objavo začetnic (ki tudi lahko razkrijejo identiteto), veliko več je polnih naslovov in polnih imen vpletenih. Ugotavljamo, da sta v naših primerih poročanja ta dva člena kršena tako v Delu kot v Slovenskih novicah. Velja poudarek, da so novinarji Dela kljub temu še vedno bolj spoštljivi, kar se tiče poročanja o družinskih tragedijah, kot pa so Slovenske novice. Delo večkrat objavi le naslov družine, kjer je prišlo do tragedije, ne pa drugih identifikacijskih podatkov. Vendar tudi naslov pove toliko, kot če bi družinske člane poimenovali s polnimi imeni in priimki. To smo prepoznali kot kršitev, saj gre za predkazenske postopke, torej prve objave po dogodku. Kršitve v obeh medijih se pojavljajo tudi v polni identifikaciji domnevnih storilcev, kar je vdor v njihovo zasebnost.

V analiziranih primerih prepoznamo kršitev 21. člena Kodeksa novinarjev Slovenije, in sicer dela, ki se nanaša na spoštovanje nedolžnosti osumljenca dejanja. V tem primeru Delo ne zaostaja za Slovenskimi novicami. Tovrstne kršitve so pojavijo že v naslovih prispevkov, ki namigujejo na krivdo osumljenca, kar je očitna kršitev domneve nedolžnosti. V nadaljevanju prispevka novinar pogosto uporablja stavčno zvezo, ki nakazuje, da krivda ni dokazana. Največ kršitev ugotovimo pri objavljanju identifikacijskih podatkov udeleženih v tragediji. Redki so primeri, ko v Delu ne izvemo vseh podrobnosti identifikacije vpletenih. To se ponavadi zgodi le v primerih, v katerih ni prišlo do žrtev in so objavljeni pod rubriko »Na kratko«, ki tudi sicer ne dopušča objave fotografij in daljših prispevkov. Poudarek moramo narediti na dejstvu, da gredo v razkrivanju zasebnih podatkov pri Slovenskih novicah pogosto še korak dlje od Dela.

Fotografij v prispevkih je več v Slovenskih novicah. V Delu najdemo fotografije le v primeru, ko gre za objavo daljših prispevkov; v tistih prispevkih, ki so pod rubriko »Na kratko«, fotografij ni. V Slovenskih novicah je fotografij več, kar lahko ponovno pripišemo dejstvu, da gre za rumeni medij. Splošna ugotovitev analize fotografij obeh medijev pa je, da te kršijo zasebnost v delu, ki kaže na identifikacijo družine – torej je na fotografiji posnetek hiše, vasi, vhoda v stanovanje itd. Ponavadi so na fotografijah žrtve kriminalnega dejanja, storilcev in žrtev na fotografijah skoraj ni. Slovenske novice (SN) in Delo le v enem primeru objavita fotografijo vkljenjenega storilca, ki pa se je predal sam. A tudi v tem primeru se izkaže, da sta to storila neupravičeno, saj predaja še ne pomeni krivde, razen če bi storilec to sam potrdil in tega ne bi preklical. Na fotografijah se pojavijo tudi sosede in prijatelji vpletenih v tragedijo, medtem ko družinskih članov ni. V enem primeru oba časopisa objavita fotografiji dveh hkratnih osumljencev. V enem primeru, in sicer v primeru Dela in SN, zasledimo fotografijo žrtve. Fotografije v obeh časopisih niso sporne, razen tistih, na katerih je posneta krsta. Slednjim lahko oporekamo senzacionalizem.

Opazimo lahko tudi kršitve glede objavljanja zdravstvenega stanja bodisi žrtev ali storilcev – kršitev 22. člena KNS in obenem 20. člena istega kodeksa, saj gre za senzacionalistično poročanje oz. vdiranje v zasebnost posameznikov. Takšnih kršitev je občutno več v SN, se pa pojavijo tudi v Delu. Še posebej takšna kršitev izstopa, ko novinar objavi podatke o zdravstvenem stanju posameznika ter poleg ne navede preverjenega in polno identificiranega vira. Ponovno poudarjamo, da gre za predkazenske postopke in lahko z objavo takšnih podatkov škodujemo ljudem – predvsem domnevnim storilcem. Dodajmo, da novinarji s kršenjem tako 20. kot 21. člena KNS kršijo še 22. člen istega kodeksa v delu, ki se nanaša na obzirnost pri poročanju o tistih, ki jih je doletela družinska tragedija ali so bolni.

Kršitev 4. člena KNS je v obeh medijih veliko. Ko novinarji objavljajo zasebne podatke o vpletenih – družinskih članih, žrtvah in osumljencih –, prekoračujejo svoja pooblastila, saj takšni podatki niso v javnem interesu, še zlasti, ko gre za mladoletne udeležence tragedije. Ugotovimo, da tudi Delo objavlja veliko nepreverjenih informacij ali informacije, ki niso opremljene z ustreznimi viri, pa bi morale biti. Na splošno gre namreč za podatke o življenju družine, ki jih brez ustreznih virov lahko označimo zgolj za govorce. Ponavadi o življenju družine govorijo sosede, ki za dajanje takšnih informacij niso pristojni. S tem novinar škoduje ne le žrtvi in osumljencu, pač pa vsej družini, ki žaluje. Posega v duševno integriteto vseh družinskih članov in sorodnikov. Primerov z vpletenimi mladoletnimi osebami v preučevanem obdobju ni bilo veliko, a vseeno lahko naredimo zaključek, da tudi v primeru poročanja o otrocih in mladoletnikih oba časopisa ne spoštujeta pravice do zasebnosti. V imenu javne radovednosti objavljata imena otrok in dodajata celo izjave njihovih sošolcev in učiteljev, navajata polna imena šol itd. Poudariti moramo, da oba časopisa pri poročanju o tragedijah navajata podrobnosti zločinov in okoliščin, kar ni etično. Ponovno lahko vidimo, da gre tudi Delo včasih v skrajnosti, ki jih redno uporabljajo novinarji SN, drugič pa objavi prispevek, kjer ni razvidna identiteta mladoletnika. A ponovno pogosto kršijo kodeks z objavo naslova nesrečne družine, kar je enako, kot če bi objavili polna imena vseh vpletenih.

Posebnost, ki jo moramo tudi omeniti, je kršenje 2. člena¹⁶ KNS, saj novinarji ne skušajo dobiti odzivov druge strani. V naših primerih poročanja zlasti odzivov domnevnih storilcev oz. osumljencev, tudi izjav družinskih članov, ki bi povedali svojo plat zgodbe, ni ravno veliko. To mogoče namiguje na dejstvo, da se ljudje, ki jih doleti tragedija, zavedajo svojih pravic. Vse preveč je nepreverjenih informacij drugih – sosedov, znancev itd. Res, da gre za

¹⁶ 2. člen KNS (2002) se glasi: »Novinar mora pri objavljanju informacij, ki vsebujejo hude obtožbe, poskušati hkrati pridobiti odziv tistih, ki jih te informacije zadevajo.«

predkazenske postopke, a glede na dejstvo, da novinarji objavljajo podatke, ki jih dobijo od nepreverjenih virov informacij, bi lahko poskušali dobiti tudi izjave »druge strani«.

7. ZAKLJUČEK

»Velik časopis je poznan po mnogih stvareh, med njimi tudi po svoji zmožnosti, da jasno vidi, kje naj bo meja med zasebnostjo in javnim interesom. Temu se reče sočutje« (Goodwin in Smith 1994: 313).

Naloga je v teoretičnem delu skušala pokazati, da je etika pomembna. Novinarska še toliko bolj, saj lahko vsak dan prizadenemo drugega človeka. Posebej občutljivo je področje »črne kronike«, kjer mora biti novinar resnično moralno močna oseba, ki ima razvit smisel za sočloveka, in ki predvsem pozna zakonitosti in omejitve novinarske etike. Z analizo primerov poročanja Dela in Slovenskih novic, ki se pojavijo v preučevanem obdobju enega leta, lahko naredimo določene zaključke. Poudariti velja dejstvo, kot pravi Erjavčeva (1998: 105), da ne moremo primerjati popularnih in kakovostnih medijev, saj kakovosti Dela ne moremo meriti z istimi kriteriji kot kakovost Slovenskih novic. A v tej nalogi sem poskušala zgolj pokazati, da se poročanje obeh medijev, čeprav z razlikami, na področju družinskih tragedij ne razlikuje. Izsledka moje analize sicer ne smemo posploševati, saj sem prispevke analizirala s kvalitativno analizo, ne da bi opravila tudi kvantitativno analizo.

Novinarji Dela postajajo v svojem poročanju o družinskih tragedijah podobni novinarjem Slovenskih novic (SN). Podobno kot slednji tudi novinarji Dela v svojem poročanju kršijo zasebnost žrtve, osumljenca in vse družine, ki je vpletena v določeno tragedijo. Lahko odgovorimo na naša raziskovalna vprašanja: javni interes v posameznih primerih ne opravičuje poseganja v zasebnost vpletenih v tragedijo in novinarji obeh medijev ne spoštujejo Kodeksa novinarjev Slovenije. Najpogostejša oblika vdiranja v zasebnost je objavljanje identifikacijskih znakov vpletenih, nespoštovanje domneve nedolžnosti in objavljanje nepreverjenih informacij (govoric) o družini, ki jo je doletela tragedija. Novinarji največkrat kršijo 20., 21. in posledično tudi 22. člen Kodeksa novinarjev Slovenije. Razlike med poročanjem obeh medijev so majhne ali jih sploh ni. Razlika med obema medijema je v formatu in naravi časopisa: Delo velja za »resen« časopis, SN pa za rumenega. Tako so v prvem prispevki načeloma krajši, imajo manj fotografij in kdaj pa kdaj tudi manj podrobno opisujejo dogodek in ljudi, v SN pa so prispevki ponavadi dolgi celo stran in imajo več fotografij – kar je značilno za rumene medije. A dolžina prispevka še ni merilo za etično poročanje in, kot kaže, tudi narava medija ne. Novinarji obeh medijev vdirajo v zasebnost vpletenih v družinske tragedije, kršijo duševno integriteto ljudi in jim delajo nepotrebno škodo. Nedokazano obsojajo osumljence, brez dovoljenj objavljajo podrobnosti iz življenja in

podatke o zdravstvenem stanju vpletenih v tragedije, informacij pa ne podkrepijo z zanesljivimi viri.

Najbolj bodejo v oči kršitve členov Kodeksa novinarjev Slovenije, ki se nanašajo na etično sporna področja; torej 20., 21. in 22. člen kodeksa. V preučevanih primerih namreč kršitve prvih dveh členov avtomatično vodijo v kršitev 22. člena, ki se nanaša na obzirnost pri poročanju o družinskih tragedijah, bolnih, mladoletnih. Gre namreč za prva poročanja o tragedijah in zavedamo se, da bi v preučevanju nadaljnjih objav prispevkov o obravnavanih tragedijah morda naleteli še na hujše kršitve etičnih meril.

V upanju, da smo pokazali, da je problem etičnega poročanja večji, kot se ga ljudje (in novinarji) sploh zavedamo, želimo poudariti neprecenljivo vrednost posameznega življenja, pravice do intimne, do zasebnosti, do žalovanja in dostojanstva. Ali kot pravita Belsey in Chadwickova (1992: xi): »Etika je potem neločljiva od novinarstva in etična diskusija mora biti del razumevanja novinarstva, njegove prakse in njegovih problemov.«

Pričujoča diplomska naloga je izhodišče za naloge, ki bodo še nastale. Daje osnovo, ki kar kliče po nadaljnjem preučevanju ...

8. LITERATURA

- Alan, Jeff (2001): *Responsible journalism: A practical guide for working and aspiring journalists*. Chicago, Illinois: Bonus books, Inc.
- Allen, Anita L. (2003): Why Journalists Can't Protect Privacy? V Craig L. Lamay (ur.): *Journalism and the Debate over privacy*, 69–87. Mahwah, New York, London: Lawrence Erlbaum associates publishers.
- Aristotel (1994): *Nikomahova etika*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Bates, Stephen (1995): *Realigning Journalism with Democracy: The Hutchins Commission, It's Times, and Ours*. Washington D. C.: The Annenberg Washington Program in Communications Policy Studies of Northwestern University. Dostopno na www.annenberg.northwestern.edu/pubs/hutchins/hutch01.htm (27. december 2006).
- Belsey, Andrew (1992): Privacy, Publicity and Politics. V Andrew Belsey in Ruth Chadwick (ur.): *Ethical Issues in Journalism and The Media*, 77–92. London in New York: Routledge.
- Belsey, Andrew in Ruth Chadwick, ur. (1992): *Ethical Issues in Journalism and The Media*. London in New York: Routledge.
- Bezanson, P. Randall (2003): The Structural Attributes of Press Freedom: Private Ownership, Public Orientation and Editorial Independence. V Craig L. Lamay (ur.): *Journalism and the Debate over privacy*, 17–57. Mohwah, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum associates publishers.
- Bošnjak, Marko (2004): Človekove pravice v kazenskih postopkih. V Marko Bošnjak, Boštjan J. Turk, Rok Lampe in Andraž Teršek (ur.): *Človekove pravice v pravnih in sodnih postopkih*, 73–103. Ljubljana: Založba Legalia – Društvo za razvoj prava in pravno pomoč državljanom.
- Burns Sheridan, Lynette (2002): *Understanding news*. London, Tousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
- Christians, Clifford G., Kim B. Rotzoll, Mark Fackler, Kathy B. Mckee in Robert H. Woods ur. (2005): *Media Ethics; cases and moral reasoning (seventh edition)*. Združene države Amerike: Allyn and Bacon.
- Connell, Ian (1998): Mistaken identities: Tabloid and Boadsheet News Discourse. *Javnost/The Public* 5(3), 11–31.

- Darwall, Stephen (2006): *Morality and practical reason: a Kantian approach*. V David Copp (ur.): *The Oxford handbook of ethical theory*, 282–320. Združene države Amerike: Oxford University press.
- Day, Louis A. (1991): *Ethics in media communications: cases and controversies*. Belmont (California): Wadsworth.
- Day, Louis A. (1999): *Morally Offensive Content: Freedom and Responsibility*. V Robert M. Baird, William E. Loges in Stuart E. Rosenbaum (ur.): *The Media and Morality*, 207–221. New York: Prometheus Books.
- Day, Louis A. (2000): *Media Communications: cases and controversies*. Canada: Wadsworth.
- Dewey, John (1960): *Theory of the moral life*. Združene države Amerike: Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Dewey, John (2007): *Public news service*. Dostopno na <http://www.publicnewsservice.org> (17. februar 2007).
- Drčar-Murko, Mojca (1988): *Odgovornost za javno besedo*. *Teorija in praksa* XXV(5), 616–619.
- Elliott, Deni (1997): *Introduction*. V Elliot D. Cohen in Deni Elliott (ur.): *Journalism ethics; contemporary ethical issues*, 1–14. Santa Barbara (California): ABC- CLIO.
- Erjavec, Karmen (1998): *Koraki do kakovostnega novinarskega prispevka*. Ljubljana: Jutro.
- Finžgar, Alojzij (1985): *Osebnostne pravice (Die persönlichkeitsrechte)*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- Flournoy, Eli (1996): *The Ethical Journalist*. V Michael J. Bugeja (ur.): *Living Ethics (Developing Values in Mass Communication)*, 23–26. Boston, London, Toronto, Sydney, Tokyo, Singapore: Allyn and Bacon.
- Franklin, Bob, Martin Hamer, Mark Hanna, Marie Kinsey in John E. Richardson (2005): *Key concepts in Journalism studies*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
- Golob, Urša (2003): *Vdor v zasebnost v primeru tragedij in nesreč*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Goodwin, Gene in Ron F. Smith (1994): *Groping for ethics in journalism*. Ames: Iowa State University press.

- Gordon, A. David (1996): Truth precludes any need in journalism and public relations. V A. David Gordon, John M. Kittross in Carol Reuss (ur.): *Controversies in media ethics*, 82–90. Združene države Amerike: White Plains, Longman.
- Gordon, A. David, John M. Kittross in Carol Reuss ur. (1996): *Controversies in media ethics*. Združene države Amerike: White Plains, Longman.
- Gordon, A. David (1996): The news and entertainment media cannot be the sole judges of where their activities overstep the boundary beyond which individual rights of privacy should be respected, even for public figures. V A. David Gordon, John M. Kittross in Carol Reuss (ur.): *Controversies in media ethics*, 168–176. Združene države Amerike: White Plains, Longman.
- Grad, Anton, Ružena Škerlj in Nada Vitorovič (1984): *Veliki angleško-slovenski slovar*. Ljubljana: DZS.
- Grindstaff, Laura (1997): Producing trash, class and the Money Shot: A behind-the-Scenes Account of Daytime TV Talk Shows. V James Lull in Stephen Hinerman (ur.): *Media scandals: morality and desire in the popular culture marketplace*, 164–202. Cambridge: Polity press.
- Harris, Gooffrey in David Spark ur. (1993): *Practical Newspaper Reporting (second edition)*. Oxford: Focal press.
- Hartley, John (1996): *Popular reality; journalism, modernity, popular culture*. Great Britain: Arnold.
- Hausman, Carl (1990): *The Decision – Making Process in Journalism*. Chicago: Nelson – Hall Publishers.
- Hausman, Carl (1992): *Crisis of conscience (Perspective on journalism ethics)*. New York: Harper Collins Publishers, Inc.
- Harvard Divinity School (2007): *Meet the Faculty, Ralph B. Potter*. Dostopno na (www.hds.harvard.edu/faculty/em/potter.html) (17. junij 2007).
- Herring, Pendleton (1968): Public interest. V David L. Sills (ur.): *International encyclopedia of the social sciences*, 170–175. Združene države Amerike: The Macmillan Company and The Free Press.
- Iggers, Jeremy (1999): *Good News, Bad News – Journalism Ethics and the Public Interest*. Boulder (Colo.): Westview press.
- Ivanjko, Šime (1997): Moralno varstvo in medijsko sojenje (novinarska etika). *Podjetje in delo* XXIII(6–7), 1117–1195.
- Jamnik, Anton (1998): *Liberalizem in vprašanje etike*. Ljubljana: Nova revija.

- Kerns, Robert L. (1980): *Photojournalism; Photography with a purpose*. Združene države Amerike: Prentice – Hall, Inc.
- *Kodeks novinarjev Slovenije 2002*. Dostopen na <http://www.novinar.com/dokumenti/kodeks.php> (28. november 2006).
- Korošec, Tomo (1998): *Stilistika slovenskega poročevalstva*. Ljubljana: Kmečki glas.
- Košir, Manca (1993): Slovenski dnevnik v luči kodeksa novinarjev RS. *Teorija in praksa* 30(11–12), 1233–1241.
- Košir, Manca (2003): *Surovi čas medijev*. Ljubljana: Založba Fakultete za družbene vede.
- Laban, Vesna (2004): *Razvidnost virov informacij v televizijskih novinarskih besedilih*, Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Lambeth, Edmund B. (1997): *Časnikarstvo kot zaveza; Poklicna etika*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede (zbirka Media).
- Lampe, Rok (2004): *Sistem pravice do zasebnosti*. Ljubljana: Bonex založba.
- Leslie, Larry Z. (2004): *Mass communication ethics – Decision Making in Postmodern Culture*. Združene države Amerike: Houghton Mifflin company.
- Mcnaughton, David in Piers Rawling (2006): Deontology. V David Copp (ur.): *The Oxford handbook of ethical theory*, 424–458. Združene države Amerike: Oxford University press.
- Merrill, John C. (1997): *Journalism Ethics (Philosophical Foundations for News Media)*. Boston, New York: St. Martin's Press.
- *Münchenska deklaracija*, sprejeta leta 1971 s strani predstavnikov združenj novinarjev iz držav Evropske skupnosti, Švice in Avstrije ter več mednarodnih novinarskih organizacij. Dostopna na <http://www.media-forum.si/slo/pravo/pravni-viri/munchenska-deklaracija.pdf> (17. februar 2007).
- *National Press Photographers Association Code of Ethics*, 26. 10. 1999. Dostopen na <http://www.asne.org/ideas/codes/nppa.htm> (10. februar 2007).
- Osolnik, Bogdan (1979): Profesionalna etika v javnem komuniciranju. *Teorija in praksa* 16(11/12), 1586–1598.
- Patterson, Philip in Lee Wilkins (1994): *Media Ethics (Issues and Cases)*. Madison, Wisconsin, Dubuque, Iowa: Brown and Benchmark publishers.
- Poler, Melita (1997): *Novinarska etika*. Ljubljana: Založba Magnolija.
- Poler Kovačič, Melita (2003): Preiskovalno novinarstvo, ustvarjanje škandalov in novinarska etika. *Teorija in praksa* 40(2), 207–228.

- Poler Kovačič, Melita (2004): Podobe (slovenskega) novinarstva: o krizi novinarske identitete. V Melita Poler Kovačič in Monika Kalin Golob (ur.): *Poti slovenskega novinarstva – danes in jutri*, 85–113. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- *Priročni slovar tujk 2005*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Retief, Johan (2002): *Media Ethics – an Introduction to responsible Journalism*. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Reuss, Carol (1996): The news and entertainment media should be the sole judges of how their activities impinge on individual rights of privacy. V A. David Gordon, John M. Kittross in Carol Reuss (ur.): *Controversies in media ethics*, 164–168. Združene države Amerike: White Plains, Longman.
- Rich, Carol (1997): Ethics of the news story. V Elliot D. Cohen in Deni Elliott (ur.): *Journalism ethics (contemporary ethical issues)*, 45–54. Santa Barbara (California): ABC-CLIO, Inc.
- Richards, Ian (2001): Public interest, private lives. V Suellen Tapsall in Carolyn Varley (ur.): *Journalism – teory and practice*, 187–197. Australia: Oxford University Press.
- Robertson, A.H. in J.G. Merrills (1994): *Human rights in Europe (A study of the European Convention of Human Rights) Third edition*. Manchester in New York: Manchester University Press.
- Rovšek, Jernej (2005): *Zasebno in javno v medijih – pravna ureditev in prakse v Sloveniji*. Zbirka Mediawatch. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- Quinn, Philip L. (2006): Theological voluntarism. V David Copp (ur.): *The Oxford handbook of ethical theory*, 63–90. Združene države Amerike: Oxford University press.
- Sanders, Karen (2003): *Ethics and Journalism*. London, Tousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
- Schauer, Frederick (2003): The Social construction of Privacy. V Craig L. Lamay (ur.): *Journalism and the debate over Privacy*, 3–16. Mohwah, London, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates publishers.
- Simmel, Arnold (1968): Privacy. V David A. Sills (ur.): *International encyclopedia of the social sciences*, 480–487. Združene države Amerike: Crowell Collier and Macmillan, Inc.
- Smartt, Ursula (2006): *Media law for journalists*. London, California, New Delhi: Sage Publications.
- *Society of professional journalists (Kodeks družbe profesionalnih novinarjev) 1996*. Dostopno na <http://www.spj.org/aboutspj.asp> in <http://www.cincyspj.org/ethics.html> (22. junij 2007).

- Sparks, Colin (2000): The panic over Tabloid news, Introduction. V Colin Sparks in John Tulloch (ur.): *Tabloid tales; global debates over media standards*, 1–40. Združene države Amerike: Rowan and Littlefield publishers, Inc.
- *Splošna deklaracija človekovih pravic*, sprejeta in razglašena z resolucijo Generalne skupščine 217 A (III), 10. decembra 1948. Dostopna na <http://www.varuh-rs.si/index.php?id=102> (17. februar 2007).
- Stepišnik, Matija in Branka Bezjak (2004): *Tiranija »radovednosti«*. Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/20/medjavno/> (8. september 2007).
- Strentz, Herbert (1989): *News reporters and news sources; Accomplices in shaping and misshaping the news (second edition)*. Ames, Iowa state: Universim press.
- Šinkovec, Janez (1996): Domneva nedolžnosti in svoboda medijev. V *Pravna praksa*, 3–4, 35–36.
- Taylor, John (1998): *Body horror (photojournalism, catastrophe and war)*. Washington Square in New York: New York University Press.
- Teršek, Andraž (2005): "Zvedavost" ni javni interes. *Dnevnik*, 16. 4., 29.
- *The Press Complaints Commission Code of Practice (Kodeks PCC) 2006*. Dostopen na <http://www.pcc.org.uk/cop/practice.html> (28. november 2006).
- The Press Complaints Commission (2007): *What is the PCC*. Dostopno na <http://www.pcc.org.uk/about/whatispcc.html> (17. september 2007).
- *Ustava Republike Slovenije 1991*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije 33. Dostopna na <http://www.dz-rs.si/id=150&docid=28&showdoc=1> (17. februar 2007).
- Vreg, France (1996): Sodobna dilema medijev: kje so meje med zasebnostjo in pravico do informiranja? *Teorija in praksa* XXXIII(3), 408–423.
- Warren, Samuel and Louis Brandeis (1995): The right to privacy (Harvard Law review (4:5) 1890). V Steven R. Knowlton in Patrick R. Parsons (ur.): *The Journalist's Moral Compass (Basic Principles)*, 82–89. Westport: Praeger Publishers.
- Williams, Kevin (1992): Something more important than truth: ethical issues in war reporting. V Andrew Belsey in Ruth Chadwick (ur.): *Ethical issues in journalism and the media*, 154–170. London: Routledge.
- Wilson, James Q. (1993): *The moral sense*. New York: The Free Press, A Division of Macmillan, Inc.
- *Zakon o kazenskem postopku* (2006). Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije 8. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=20068&stevilka=296> (8. september 2007).

- *Zakon o varstvu osebnih podatkov* (2004). Ljubljana: Uradni list RS 86. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=200486&dhid=71244> (11. junij 2007).
- Zupan, Tinkara (2006): *Etika zasebnosti pri poročanju o kazenskih postopkih*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Zupančič, M. Boštjan (1990): *Pravo in prav: Eseji o pravni državi*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Župevc, Melita (2003): *Medijsko sojenje*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- *Privacy and human rights (an international survey of privacy laws and developments) 2003*. Združene države Amerike: Electronic privacy information center in association with Privacy international.

Analizirani časopisni prispevki:

- Andlovič, Aleš (2005): Pobesneli oče ustrelil hčer. *Slovenske novice*, 3. 8., 3.
- Andlovič, Aleš (2005): Sprva s sekiro, nato s pištolo. *Slovenske novice*, 29. 8., 3.
- Andlovič, Aleš (2005): Zaklal pastorka, hotel tudi ženo. *Slovenske novice*, 27. 9., 3.
- Celec, Boštjan in Jure Vest (2005): Poskus umora ali lažna prijava? *Slovenske novice*, 1. 2., 3.
- Celec, Boštjan (2005): Ustrelil brata in njegovo dekle. *Slovenske novice*, 30. 6., 3.
- E. L. (2004): Vlak povozil umorjenega? *Slovenske novice*, 12. 10., 5.
- E. L. (2005): Mater in očeta je našel mrtva. *Slovenske novice*, 3. 6., 3.
- Jerman, Vlado in Jure Vest (2005): Očeta s sekiro, nato se je obesil. *Slovenske novice*, 15. 3., 3.
- Jerman, Vladimir (2005): S sekiro je umoril ženo. *Slovenske novice*, 20. 9., 3.
- J. P. (2004): Sumljiva smrt na tirih. *Delo*, 12. 10., 8.
- J. S. (2005): Streljal na sina. *Delo*, 1. 2., 8. Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,49&so=Delo&da=20050201&ed=0&pa=8&ar=51202be4ab62a8a06da8c07b2618367704&fromsearch=1 (28. novembra 2006).
- J. S. (2005): V pastorka vrgel sekiro. *Delo*, 18. 2., 8. Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,49&so=Delo&da=20050218&ed=0&pa=8&ar=420d746cf06ddd769fb33c2fa5e0f9fd04&fromsearch=1 (28. novembra 2006).

- J. S. (2005): Umor in samomor. *Delo*, 15. 3., 8. Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,49&so=Delo&da=20050315&ed=0&pa=8&ar=4bc9f8f6fda585e9fd4831e826ac2a6604&fromsearch=1 (28. novembra 2006).
- J. S. (2005): Policistom je prišel povedat, da je umoril ženo. *Delo*, 20. 9., 8.
- K. D. (2005): S kladivom ženo po glavi. *Delo*, 14. 1., 8.
- K. D. (2005): Zadavil je sina in se potem obesil. *Delo*, 24. 2., 8.
- K. D. (2005): Dvaindvajsetletni sin do smrti zabodel mater. *Delo*, 15. 3., 8.
- Košir, Matej (2005): Poškodbe glave so vzbudile sum. *Delo*, 24. 9., 8.
- Kunšič, Mirko (2004): Mamo razkosal in zamrznil? *Slovenske novice*, 11. 12., 3.
- Mal, Domen (2004): Ubil in si sodil. *Slovenske novice*, 25. 10., 3.
- Mal, Domen (2005): Umoril je sinka, nato se je obesil. *Slovenske novice*, 24. 2., 3.
- Mal, Domen (2005): Njegov rojstni dan, njena noč smrti. *Slovenske novice*, 15. 3., 5.
- P. B. (2004): Ranil ženo in si sodil sam. *Delo*, 25. 10., 6.
- Pojbič, Jože (2005): Ubil ženo in se obesil. *Delo*, 3. 6., 8.
- P. R. (2005): Očim ubil pastorka. *Delo*, 26. 9., 8.
- Rak, Peter (2005): Dekle se je mrtvo zgrudilo na sosedovem pragu. *Delo*, 3. 8., 6.
- Rubin, Miha (2005): S sekiro in pištolo umoril sina. *Delo*, 29. 8., 8.
- Škerl, Primož (2005): Ustrelil brata in ranil njegovo dekle. *Delo*, 30. 6., 8.
- V pastorka zalučal sekiro (2005). *Slovenske novice*, 18. 2., 7.
- V. J. in V. A. (2005): Ženo s kladivom udarjal po glavi. *Slovenske novice*, 14. 1., 7.
- Žabkar, Špela (2004): Truplo starejše Kranjčanke so našli v hladilniku. *Delo*, 11. 12., 7.
- Zakrajšek, Vojko (2004): Konica noža v dekličinem srcu. *Slovenske novice*, 12. 10., 3.
- Zakrajšek, Vojko (2005): Po pretepu je oče obležal mrtev. *Slovenske novice*, 24. 9., 3.
- Z. L. D. (2004): Tragična smrt deklice. *Delo*, 12. 10., 8.